

Møte for lukkede dører, Stortinget 8. mars 1919

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 8. mars 1919 kl. 10.00.

Præsident: Tveiten.

Dagsorden:

Meddelelse fra utenriksminister Ihlen angaaende
Spitsbergenspørsmålet

Præsidenten: Utenriksministeren vil leggja fram nokre
meldingar um utanrikske saker, og præsidenten vil difor gjera
framlegg um at møtet vert halde for stengde dører.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Præsidenten gjer vidare framlegg um, at
regjeringi sine medlemmer, kontorchefen, referentane og dei
vanlege bod fær tilgjenge til møtet.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Præsidenten skal, fyrr utenriksministeren tek
til, melde at fullmakt for representanten Mjelde no er komi
til stades og vil bli referera i ettermiddag. Præsidenten
gjeng ut ifraa at det no vert vedteke, at han ogso fær vera
med i dette møtet.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Utenriksminister Ihlen: Det er angaaende Spitsbergen, jeg
skal gi Stortingets medlemmer nogen oplysninger. I februar
1907 rettet det daværende norske utenriksstyre en henvendelse
til Sverige, Rusland, England, Tyskland, Frankrike, Danmark,
Belgien og Holland - og under de senere forhandlinger kom
ogsaa De forenede stater til - hvori det av hensyn til den
utrygghet og forvirring, som fulgte av den fuldstændige mangel
paa retsregler paa Spitsbergen og Bjørnøen, som altid her
regnes til Spitsbergen, fremholdtes ønskeligheten av en anden
ordning til bevarelse av dens karakter som ikke tilhørende
nogen stat. Magterne erklærte sig i princippet enig i, hvad
her var sagt, og den norske regjering ønsket da at faa en
konferance om disse spørsmåal, men fra svensk side blev det
hævdet, at forinden man gik til en almindelig konferance,
burde der være en engere konferance av Sverige, Rusland og
Norge. Norge foreslog, at der skulde holdes en almindelig
konferance 19. mai 1910, men den blev det ikke noget av, da
magterne ikke vilde møte, og der blev da senere, længere ut
paa aaret 1910, holdt en konferance mellem de tre magter
Norge, Sverige og Rusland, og senere, i 1912, blev der holdt
en lignende konferance, og endelig blev der holdt den store

Spitsbergenkonferance i 1914, hvor alle interesserte magter var tilstede. De forslag, som behandledes baade i 1910, 1912 og 1914, gaar alle ut fra en international ordning, hvor Spitsbergen er bevaret som et terra nullius.

Spørsmålet om Spitsbergen blev behandlet av forrige stortings Utenrikskomité og i dens møte 16. november f.a. blev det besluttet:

"Da det efter erfaringerne under konferencerne om Spitsbergen maa ansees for den internationalt mest tilfredsstillende ordning, at disse øer tilfalder Norge, ser den norske regjering med tilfredshet en saadan løsning, hvilken løsning ikke behøver at utelukke at tvistigheter mellem interesserte om, hvem der nu rettelig er eier av felter der, avgjøres ved international domstol. Det samme gjælder ogsaa Bjørnøen".

Overensstemmende med disse Utenrikskomitéens beslutninger sendte departementet 20. s.m. legationen i Paris følgende telegram:

"Regjeringens hovedsynspunkt er at det for Norge først og fremst gjælder at styrke sig inden de grænser det har og at derfor i første række under internationale forhandlinger vedrørende forholdene efter krigen kommer følgende spørsmål: Betyggende vilkaar for Norges utenrikshandel og skibsfart; adgang for Norge til at la sin stemme høre angaaende opprettelse av nationernes liga og angaaende andre spørsmål av almindelig folkeretslig art som berører Norges interesser; erstatning for de store tap først og fremst tap av liv og skib som er lidt ved saadanne handlinger eller forføininger fra krigførendes side som er stridende mot folkeretten eller som Norge i protester til krigførende har hævdet strider mot folkeretten. Med hensyn til tap av skibe lidt ved tyske ubaatkrig vil det være et særlig ønske hos norske regjering at opnaa erstatningen mest mulig i form av skibe og derfor ogsaa et særlig ønske at Ententen om den paa sin side av Tyskland kræver saadan erstatning for sit tonnagetap ikke kræver erstatningen i saadan utstrækning for sig selv at chancerne for lignende erstatning til Norge væsentlig forringes. Det skal i denne forbindelse nævnes at en række norske skibe er opbragt av tyske sjøstridskræfter under krigens gang og flere av disse prisedømt i strid med de folkeretslige regler som Norge hævder. Oprindelig norsk tonnage bør i tilfælde forbeholdes for Norge.

Ut fra ovennævnte hovedsynspunkt vil det ogsaa være av største betydning at faa almindelig anerkjendelse av at fiske indenfor fire kvartmilsgrensene og i de norske fjorde i sin helhet er forbeholdt norske borgere og at faa ophævet de russiske lappers adgang til fiske i henhold protokollen av 1834 (Norge har forøvrig som bekjendt altid hævdet at protokollen er opsigelig).

Da norske regjering efter de erfaringer den høstet under de internationale konferencer angaaende Spitsbergen maa anse det for den mest tilfredsstillende ordning med hensyn til Spitsbergen at disse øer tilfalder Norge ser den norske regjering med tilfredshet en saadan løsning hvilken løsning ikke behøver at utelukke at tvistigheter mellem interesserte

om hvem der nu rettelig er eier av felter der avgjøres ved international domstol. Det samme gjelder ogsaa Bjørnøen.

Det er endvidere et hovedsynspunkt for norske regjering at den ikke bør ta noget initiativ sigtende paa at opnaa noget ved tvang men for sit vedkommende bør arbeide for frivillige indrømmelser fra vedkommende interesserte magters side eller for at Norge faar sin ret derigjennem at vedkommende magter erklærer sig beredt til at voldgi tvistepunkter.

Norske regjering anser det sluttelig av betydning at den i saker hvor dens interesser falder sammen med de øvrige under denne krig nøitrale staters samarbeider med disse. Norsk Rederforbund og andre interesserte norske korporationer har netop henstillet til regjeringen sammen med andre nøitrale regjeringer gjøre henvendelse til de krigførende om opprettelse av international domstol til avgjørelse av tvistigheter vedkommende skibes sänkning opbringelse etcetera og regjeringen stiller sig imøtekommande -----.

Ovenstaaende meddeles Dem til almindelig veiledning under Deres energiske og nidkjære arbeide for vaake over Norges interesser. Dette telegram behandlet i møte mellem regjering og Stortingets utenrikskomité."

Jeg skal i det følgende indskrænke mig til en redegjørelse for, hvad der er passeret i spørsmålet Spitsbergen.

I svar paa mit nys nævnte telegram indberettet minister Wedel Jarlsberg herom telegrafisk 17 december sidstleden at han straks efter mottagelsen av telegrammet hadde talt med vedkommende direktør i Utenriksministeriet og fremholdt de norske ønsker, deriblandt om at erholde Spitsbergen og Bjørnøen. Det heter derefter i telegrammet:

"Herr Berthelot mente at det var for tidlig med nogen sikkerhet at kunne uttale sig om disse ønsker. De allierte hadde endnu ikke bestemt saa meget som fremgangsmaaten ved de eventuelle forhandlinger. Det syntes ham naturlig at et spørsmaal som det angaaende Spitsbergen først vilde kunne behandles ved de egentlige fredsforhandlinger efter préliminairefredens avsluttelse....

Vi faar nu avvente at bestemmelse blir tat om fremgangsmaate ved forhandlingerne. I mellemtiden henstiller jeg at alle opplysninger og data samles og holdes beredt til formulering av og støtte for vore ønsker."

Med skrivelse av 23. s.m. oversendte derpaa Wedel Jarlsberg avskrift av en promemoria, som han efter derom uttalt ønske og for at precisere, hvad han efter mottagelsen av Utenriksdepartementets telegram av 20. november mundtlig hadde fremholdt, agtet at overlevere den franske utenriksminister og - i fortrolighet - ogsaa Deputeretkammerets Utenrikskommission. I telegram av 9. januar d.a. meldte ministeren derefter:

"Jeg har i dag talt med Frankrikes Utenriksminister selv om vore forlangender og har overlevert den forut omhandlede promemoria. Han sa at jeg kan si norsk regjering at den hos Frankrike vilde finde fuld sympati for vore ønsker.

Hva Spitsbergen angik syntes han uten at uttale sig bestemt at finde overleverelsen til Norge praktisk og rimelig. Meget

vilde bero paa Amerika. Han syntes at mene at England ikke vilde gjøre krav.... Jeg har talt med en av de Amerika bestemmende delegerede som var absolut velvillig og imøtekommende for vore ønsker. Haaber tale med Lansing snarest."

I en senere mottat skrivelse fra legationen av 6. januar refererer Wedel ogsaa indholdet av en samtale med en av præsidenterne for Kammerets før nævnte Utenrikskommission. Det heter i skrivelsen:

"Jeg hadde iforgaars besøk av Presidenten for den avdeling av Kammerets Udenrigskommission som spesielt behandler de skandinaviske saker. M. de Cornudet kom for at tale om vore ønsker ved fredsavslutningen. Jeg fremholdt under samtalen Regjeringens opfatning og overleverte ham mærket "Confidentielle et provisoire" den promemoria, som jeg hadde den ære at vedlægge min skrivelse av den 23. december f.a. Allerede siden lang tid tilbake hadde jeg personlig henledet hans opmerksomhet paa vore mulige forlangender, og han kunde nu straks forsikre mig om, at vore ønsker hadde mødt og vilde møte den velvilligste mottagelse inden Udenrigskommissionen. Han røbet ingen hemmelighet, sa han, naar han meddelte mig, at Kommissionen hadde besluttet at behandle Norge som No. een blandt de nøitrale, og at saavel vore ønsker om erstatning for tap ved undervandskrigen som om en eventuel overdragelse av Spitsbergen hadde mødt udelt tilslutning. Den eneste vanskelighet i sidstnævnte henseende kunde komme fra England, men han haabet, at saadanne i tilfælde maatte kunne fjernes."

I telegram av 4. januar hadde imens minister Vogt indberettet, at Sverige - efter hvad han trodde: allerede for nogen tid siden - hadde gjort forestillinger i Spitsbergensaken og, som minister Vogt mente, ikke i Norges interesse. Han tilføiet, at ogsaa Holland hadde tat saken op, ikke usandsynlig efter svensk initiativ. Den engelske regjering hadde, uttalte han, vistnok den opfatning, at spørsmålet efter de avholdte Spitsbergenkonferencer, ikke kunde avgjøres uten samraad med de dengang representerte magter; regjeringen var forøvrig ogsaa aabenbart paavirket av den private engelske kapitals seneste agitation. Og i et senere telegram av 12. s.m. indberetter Vogt:

"Understatssekretær sa mig idag at Sverige har nedlagt formel protest mot Norge faa Spitsbergen. Jeg anførte grunde hvorfor saadan protest høist urimelig han sa ogsaa at engelsk interesserte erklærer norske grubelove gjør vanskelighet overfor utlændinger jeg sa at dette gjælder erhvervelse men ikke drift og at vor overtagelse Spitsbergen forutsatte ordning av fordringerne deroppe."

I anledning av telegrammets sidste passus telegraferede Utenriksdepartementet 15. s.m. til legationen i London:

"Til Deres orientering opplyses at bergverksselskapers drift ikke uberørt av vor Koncessionslovgivning. Herhenhørende spørsmaal forutsættes imidlertid at kunne ordnes ved specielle bestemmelser i mulig avtale om Spitsbergens overgang til norsk omraade hvilken avtale selvfølgelig ogsaa forutsætter ordning vedkommende fordringer som nævnt av Dem."

Møte for lukkede dører, Stortinget 8. mars 1919

I en senere mottat skrivelse av 14. januar indberettet minister Vogt i tilslutning til sine foran refererte to telegrammer:

"Under en samtale jeg lørdag eftermiddag hadde med den fungerende understatssekretær, Sir Ronald Graham, indkastet han, da vi talte om Spitsbergen, det spørsmål: "Ja De vet vel, at Sverige har nedlagt en formel protest?". Videre vilde han ikke indlate sig paa saken. Jeg sa ham, at jeg var meget vred over denne Sveriges handlemaate som forekom mig helt ubegrundet. Mit standpunkt var: Der maa nu bli en ordning med Spitsbergen; internasjonalt samstyre er efter alle erfaringer en yderst slet og betænkelig form. Øerne bør derfor underlægges ét land og da kan Sverige overhodet ikke komme i betragtning; der kan kun bli spørsmål om Norge eller England, og Norge maa komme først; jeg er glad over at vite, at England ingen hensigt har i denne retning."

Minister Wedel Jarlsberg, som av Utenriksdepartementet straks telegrafisk var blit gjort bekjendt med de her nævnte telegrammer, svarte i skrivelse av 22. januar d.a.:

"Jeg har mottat Herr Ministerens telegram med meddelelse fra ministeren i London om, at den svenske regjering har nedlagt formel protest hos den engelske regjering mot overdragelsen av Spitsbergen til Norge.

Jeg har hat anledning til at tale med grev Wrangel og med grev Ehrensvärd om dette spørsmål. Grev Wrangel sa mig, at det vel ikke vilde være saameget fra Sveriges side som fra Englands, vanskelighetene vilde komme. Ehrensvärd tok mig tilside idag efter en frokost paa den svenske legation og spurte mig, om vi hadde gjort krav paa Spitsbergen. Jeg svarte ham, at noget krav hadde vi ikke fremsat. Vi hadde tænkt, at øieblikket var inde for en ordning og hadde sagt, at vi med tilfredshet vilde se en løsning av spørsmålet ved Spitsbergens overdragelse til Norge. Forøvrig, sa jeg, maa I vel vite om dette, da I jo i London har nedlagt en protest mot Spitsbergens overdragelse til os. Grev Ehrensvärd sa hertil, at vi burde underhandle med Sverige om spørsmålet, og at vi vel maatte kunne akseptere et kondominium med Sverige. Vi burde ikke ved at forsøke at opnaa Spitsbergen, sætte det gode forhold i Norden, som med saa stor vanskelighet nu var opnaaet, paa spil. Jeg sa hertil, at kondominium ikke var efter min smag og visselig ikke kunde lede til noget godt resultat. Da vilde det være bedre at la situationen være som den var. Hvad det gode forhold i Norden angik, forekom det mig, at det netop var til Sverige ikke at sætte dette paa spil. Om Sverige fik Ålandsøerne, maatte de unde os at faa Spitsbergen. Naar han sa, at vi burde underrette Sverige saa kunde jeg med større ret si, at Sverige burde ha underrettet os før de nedla nogen protest. Det var naturligt, at Norge saa til Spitsbergen, da Norge var det eneste land, hvorfra ekspeditioner med fordel kunde sendes dit, og naar han, som han hadde gjort, hadde talt om de opdagelsesreiser, som Nordenskjöld og andre svensker hadde gjort til Spitsbergen, saa kunde ikke derfra utledes nogensomhelst rettighet for Sverige til at komme i besiddelse av dette land. Man kunde likesaa gjerne begjære Tibet, fordi Sven Hedin hadde gjort sin

opdagelsesreise dit. Om hvad der sagdes angaaende Englands krav kunde jeg blot si, at jeg ikke trodde dette var saa sikkert, og at det i alle tilfælde eventuelt vilde bli en sak mellem magterne og os. Mig forekom det, at Sverige heller burde støtte os, likesom jeg altid her, naar jeg derom blev spurt, hadde fremholdt, at jeg fandt det ganske retfærdig om Sverige fik Ålandsøerne.

Hvert øieblik faar jeg nu fra den Kongelige Regjering ordre om at optræde sammen med Sverige og Danmark, ofte i ganske ubetydelige saker. Det vilde i sandhet være heldigere, om man ikke paa den maate forringet betydningen av en samlet skandinavisk optræden, men indskrænket den til saker av stor vigtighet. Naar samarbeidet blot er i de saker, som interesser Sverige, og dette land optræder med protester bak vor ryg i de spørsmaal, som er av størst betydning for Norge, maa magterne med rette faa et daarlig indtryk av samarbeidet i Norden."

I et 4. februar d.a. mottat telegram fra minister Wedel Jarlsberg refererer han en samtale, han har hat med de Forenede Staters utenriksminister om Norges ønsker. Det heter i telegrammet:

"Jeg har idag hat en længere samtale med Lansing om vore krav han mottok vore erstatningskrav for mennesketap og for tapte fartøi med velvilje og jeg uttrykte vort haab at Amerika vilde støtte os. Jeg fik indtryk av at saa vilde ske saameget mere som Lansing ved flere leiligheter jeg privat har talt med ham har uttalt at Norge hadde litt mere enn andre ved undervandskrigen og at "vi maatte ha en stor regning at præsenterere".

Jeg fremførte Norges spesielle ønsker og de grunde hvorpaa vi bygget vore krav. Lansing svarte hertil at det altid hadde været hans mening at Norge burde faa Spitsbergen. De amerikanske interesser syntes nu at være overtagne av norske selskaper men selv saalange Amerika hadde disse interesser var han av den mening at det bedste vilde være at overlate Spitsbergen til Norge principet om no mans land som der endnu taltes om burde efter hans formening ikke opretholdes. Det var bedre at faa en stat som kunde holde orden forutsat naturligvis at der ikke lagdes hindring i vei for andre ogsaa at utnytte de mulig forekommende naturlig rikdomme jeg uttalte i saa henseende at disse spørsmaal vilde kunde ordnes paa samme tid som overdragelse til Norge fandt sted. Under disse omstændigheter sa han vilde han tilraade og hjelpe til at Norge fik sit ønske opfylt. Han spurte derefter hvorledes England stillet til sak hvortil jeg svarte at lord Hardinge hadde sagt norsk minister i London at man ikke maatte lægge vegt paa avisskriverierne som fremkom paa foranledning av et engelsk mineselskap den engelske regjering hadde tilla jeg ikke uttalt sig paa nogen maate som ga anledning til at tro at England vilde forlange nævnte øer.

Jeg anser heller ikke at England vil ha dem sa mr Lansing men hvad sier Sverige? Jeg svarte hertil at vi gjerne vilde hjelpe Sverige til at faa sine ønsker om Ålandsøerne opfylt og at det derfor kom os overraskende at Sverige gjorde indvendinger mot vore krav om Spitsbergen. Sverige hadde forholdsvis smaa interesser der og kunde ikke fra sine

videnskabelige ekspeditioner utlede noget retsgyldig eller plausibel krav. Lansing bemerket at Sverige før hadde været bange for at Rusland skulde faa indpas paa Spitsbergen og syntes ikke at lægge vejt paa de nu fremkomne svenske indvendinger i alle tilfælde gjentok han som sin overbevisning at Norge burde faa Spitsbergen."

Minister Wedel Jarlsberg indberettet videre i skrivelse av 7. februar følgende fra en samtale, han hadde hat med den britiske repræsentant, som behandlede nordiske spørsmål paa fredskonferencen og med Lord Hardinge:

"Jeg talte idag med Sir Esmé Howard, som behandler de nordiske spørsmål paa konferencen. Han var, sa han, bekjendt med den promemoria, jeg konfidentielt hadde leveret franske regjering. Jeg skal tillate mig at resumere samtalen paa følgende maate: Hvad Spitsbergen angik var han overbevist om, at der skulde findes en maate at tilfredsstille os. Han erklærte, at England ikke vilde fremsætte noget forlangende paa Spitsbergen. Jeg talte om Norges gamle souverænitet. Hertil bemerket han, at vi maatte ansees selv at ha opgit fordringerne herpaa ved vor politik siden unionsopløsningen og specielt ved indkaldelsen av en international conference i Kristiania. Det var bedre at gaa ut fra Spitsbergen som terra nullius. Dette vilde forenklesituationen og gjøre det lettere for fredskonferencen at disponere øerne. Konferencen hadde i almindelighet bestemt sig for at gi mandat fra nationernes samfund istedetfor souverænitet og dette vilde man formodentlig ogsaa gjøre med Spitsbergen. I grunden kunde det jo være likegyldig, og det vilde lette muligheten for konferencen at tilkjende os Spitsbergen, om vi eventuelt akcepterte et mandat, der kunde ansees ensbetydende med eiendomsret, naar de for mandatet opsatte betingelser var akcepteret.

Jeg fik et levende indtryk av at det er en mulighet for, at vi paa ovennævnte maate kan faa vort ønske opfyldt om Spitsbergens overdragelse til os.

Lord Hardinge, med hvem jeg derefter talte, uttalte ogsaa, som i sin tid til minister Vogt, at England ikke vilde ha Spitsbergen. Hvad mandater som foreslaaes av konferencen angaar, uttalte han i sin almindelighet, at de maatte betragtes i længden ensbetydende med eiendomsret.

Hvad Sveriges protest angik uttalte Sir Esmé Howard, at han ikke mente den vilde forhindre vort ønskes opfyldelse. "Der vil bli noget spektakel, men naar Sverige faar Ålandsøerne, faar det være fornøiet "dermed"."

Jeg vil ikke undlate i denne forbindelse at referere en skrivelse fra minister Hagerup, Stockholm, av 24. januar d.a. Han siger:

"Som en, der gjennem aarrækker har hatt officiel befatning med utarbeidelsen av forslag til ordningen av forholdene paa Spitsbergen, finder jeg det at være min pligt at uttale, at det er med stor bekymring, jeg har erfaret, at Norge ved fredskonferencen har fremsat begjæring om, at Spitsbergen maa bli lagt under dets territorialhøihed. Det er navnlig følgende to hensyn, som jeg herved tillægger avgjørende vægt:

Det ene hensynet til de betydelige interesser, som store magters undersaatte allerede har erhvervet paa Spitsbergen, og som vil kunne aabne døren for en intervention fra disse magters side. Naar Norge har overtaget eneansvaret for øgruppens administration, vil faren for en saadan indblanding være saa meget mere nærliggende som det paa grund av de geografiske forhold vil være yderst vanskelig - selv med meget betydelige finansielle ofre - at garantere en fuldkomment ordnet tilstand i disse arktiske egne.

Det andet moment, som jeg maa tillægge vægt, er hensynet til de internationale forpligtelser, som Norge ved sin tidligere holdning maa ansees for at ha paataget sig. Som grundlag for de konferencer, hvortil Norge har indbudt, for at faa forholdene paa Spitsbergen ordnet, har uttrykkelig været opstillet anerkjendelsen av øgruppens karakter av terra nullius. Dette grundlag kan selvfølgelig ikke fraviges uden tilslutning fra samtlige de magter, som Norge hadde indbudt til konferencen. En avgjørende beslutning i denne sag kan ikke fattes alene av de magter, som for tiden i Paris bereder sig til at bestemme verdens skjæbne. Foruden de der repræsenterede stater kommer ogsaa i betragtning Tyskland, Holland, Danmark, Rusland og Sverige. Navnlig de to sidste magter vil efter de forhandlinger, som førtes med dem i Christiania, med føie kunne beklage sig over, at der fra norsk side foretages et skridt, som indeholder et direkte brud paa disse forutsætninger. Særlig vil et saadant skridt utvilsomt utsætte vort gode forhold til vort naboland for alvorlig fare. Og saa store fordele vil under ingen omstændigheter norsk overhøied over Spitsbergen kunne medføre, at den opveier denne risiko. Jeg deler i det hele det standpunkt, som indtages i vedlagte artikel i "Norske Intelligenssedler" for 18. dennes, og hvorefter Norges interesser ikke kræver mere end, at det bliver ligestillet med alle andre nationer. Det yderste standpunkt, som er foreneligt med tidligere norsk holdning, er det i denne avisartikel antydede, at Norge erklærer sig villig til at overtage Spitsbergen "hvis det internationalt findes formaalstjenligt".

Paa franske ministerialembedsmænds velvillige uttalelser til minister Wedel kan der neppe lægges nogen vægt, ti Frankrike har ingen interesser paa Spitsbergen. Det fulgte paa konferencen i 1914 helt og holdent i Ruslands kjølvand, og det vil sandsynligvis nu underordne sig Amerika og England. At disse magter skulde se paa den norske begjæring med velvillige øine, er lidet troligt."

Overfor den svenske minister, som søkte mig i anledning spørsmålet Spitsbergen, præciserte jeg 22. f.m. Regjeringens stilling til spørsmålet derhen:

"Den norske regjering kommer ganske sikkert til naar Spitsbergen-spørsmålet blir optat til drøftelse i anledning av fredsforhandlingerne at fremholde sit syn paa den bedste løsning av spørsmålet og den norske regjeringens opfatning er, at den eneste fuldt tilfredsstillende løsning for norske interesser vil være at Spitsbergen henlægges til Norge, hvilket ikke behøver at utelukke at tvistighetene mellem de

forskjellige landes borgeres okkupationer avgjøres ved international domstol.

Forutsætningen for Spitsbergens henlæggelse til Norge maa imidlertid være alle interesserte magters godvillige samtykke."

Denne sak om Spitsbergen blev saa behandlet iforgaars i utenrikskomiteen, og mot en stemme vedtok utenrikskomiteen at slutte sig til det som er uttalt av den forrige utenrikskomite og som jeg skal faa lov at referere. Det lyder saa: "Da det efter erfaringerne under konferancerne om Spitsbergen maa ansees for den internationalt mest tilfredsstillende ordning, at disse øer tilfalder Norge, ser den norske regjering med tilfredshet en saadan løsning, hvilken løsning ikke behøver at utelukke at tvistigheter mellem interesserte om, hvem der nu rettelig er eier av felter der, avgjøres ved international domstol. Det samme gjelder ogsaa Bjørnøen".

Jeg vil ikke legge skjul paa at jeg har indtryk av, at flere av de herrer som stemte for forslaget, gjorde det under noksaa bestemt hensyntagen til den uttalelse jeg hadde latt falde til den svenske minister. Det er saa, at den ordning som tidligere har været behandlet og diskutert paa disse forskjellige konferanser har været en international ordning, og forutsætningen har da været at Spitsbergen skulde være ingen-mands-land - terra nullius. Nu er altsaa det spørsmål reist, om man skulde søke at faa øerne henlagt til Norge. Naturligvis maa vi være opmerksom paa, at for en henlæggelse av øerne til Norge kan der bli opstillet visse betingelser fra magternes side. Det er ogsaa en mulighet for at disse betingelser kan bli av den beskaffenhet at vi ikke finder at kunne gaa med paa dem. Men vi har tænkt at instruere Wedel i overensstemmelse med det som er vedtat av de to utenrikskomiteer. Vi har ikke latt Wedel gjøre nogetting likeoverfor konferansen i Paris endnu. Der vil snarest mulig efter dette møte bli telegraferet til Wedel de instruktioner som kan være rimelig at sende ham, og git ham paalæg om at fremlægge saken for konferansen. Noget saadant har han endnu ikke gjort, men han har underhaanden talt med forskjellige folk dernede, som det fremgaar av hvad jeg her har oplyst. Det er jo en given sak, at en international administration av Spitsbergen er og blir et tungvindt apparat, og jeg for mit vedkommende er ikke i tvil om, at ikke bare av hensyn til Norge men rent ut sagt av internationale hensyn vil det være bedre at et land administrerer end at flere lande skal gjøre dette sammen. Der var jo paa Spitsbergen-konferansen i 1914 spørsmål oppe om at overlate administrationen til Norge, Sverige og Rusland. En administration av tre magter sammen er noksaa tungvindt, og dertil kommer at under forhandlingerne paa denne konferanse sa de andre magter, at dersom de tre magter som var nævnt skulde overta administrationen, saa vilde de andre magter forbeholde sig veto for de beslutninger som ble fattet. Da blev det fra norsk side hævdet, at det var bedre at alle 8 magter kom sammen og styret det hele end at tre magter skulde styre og fem ha veto. Det var jo endnu mere tungvindt. Og det forekommer mig, at skal der være en magt som har administrationen, er det rimelig at det blir Norge. Vi ser

hvordan øerne ligger geografisk, og vi kan heller ikke se bort fra den gamle overhøihet som norske konger har hævdet. Naturligvis kan vi ikke netop si, at det er et juridisk grundlag, men det har dog sin betydning.

Og saa er der det, som spiller den største rolle, de store bedrifter, som har begyndt at vokse op paa Spitsbergen. Der er for øieblikket, saavidt jeg har kunnet erfare i utenriksdepartementet - vi har undersøkt det - 7 norske selskaper paa Spitsbergen og Bjørnøen, og de har en samlet kapital av mellem 17 og 18 millioner kroner. Det er jo kullene, som spiller den store rolle. Der gaar ogsaa fangstekspeditioner og fiskeekspeditioner derop; men det spiller jo ikke den store rolle. Der er ogsaa andre ting, som asbest, og der kan være andre ting i fremtiden; men det, som for øieblikket spiller nogen rolle, er kullene. Efter de opplysninger, som jeg for øieblikket har kunnet skaffe mig, var der ifjor paa Spitsbergen mellem 7 og 800 arbeidere. Den alt overveiende del av disse arbeidere var nordmænd, og det er norsk kapital, som har været anvendt i driften deroppe i alt overveiende grad, saa man maa ha lov til at si, at dette er norske bedrifter. Kulutvindingen har jo øket i de sidste aar, og der er, efter hvad selskaberne selv paastaar, al utsigt til, at der kan bli en ganske betydelig forøkelse. Det er jo spesielt ett norsk selskap, det store norske, som iaar haaber at sende 60 000 tons kul - det er jo ikke saa ganske litet - og selskapet mener, at det i løpet av ganske faa aar vil kunne øke sin produksjon til 200 000 tons, og om 7-8 aar er det meningen, at det skal kunne komme op i 400 000 tons. Regner vi saa, at de andre selskaper ogsaa producerer noget, saa skulde det om 7-8 aar dreie seg om 5-6 hundrede tusind tons. Selvfølgelig er det ikke nok for Norges forsyning - vi behøver 2 à 3 millioner tons om aaret; men det er dog et stykke paavei, om der kunde produceres fra egne gruber en halv million tons. Det er jo en klar sak, at for den norske bedrift deroppe har det sin store betydning, at det ikke er noget andet lands administration, som hersker deroppe. Men jeg vil paa den anden side si, at jeg tror ikke, at den norske stat maa gjøre sig altfor store forhaabninger om sin stilling der; for skal man ta administrationen, blir der naturligvis utgifter, og hvad man kan faa av inntægter er det ikke saa godt at si. Eksporttold paa kul f.eks. kan ialfald være en nok saa tvilsom sak. Skal vi derfor se det bare fra statskassens standpunkt, saa tror jeg ikke, det er saa svært fornuftig at gjøre det; for utgifter blir der, og vanskeligheter kan der bli. Men regjeringen og med den utenrikskomiteen mener altsaa, at nu bør vi gaa til det skridt at instruere minister Wedel om at fremlægge for konferencen - hvad han ikke har gjort hittil - en anmodning i den retning, som her er pekt paa. Jeg vil faa lov til at gjøre oppmerksom paa, hvad jeg allerede har sagt til den svenske minister; jeg har lovet ham, at Sverige skal bli holdt à jour med, hvad vi gjør. Og ikke bare Sverige vil vi holde à jour, men ogsaa alle de magter, som deltok i konferencen her i Kristiania i 1914, forsaavidt vi kan faa tak i dem. Alle de magter vil bli holdt à jour. Jeg har pekt paa som min oppfatning, at forutsætningen

for Spitsbergens henlæggelse til Norge maa være, at alle interesserte magter gir sit godvillige tykke. Det kan være, at enkelte av de magter omtrent ikke er at komme i forbindelse med; men man bør jo gjøre, hvad man kan i den retning ogsaa, og jeg mener, at paa den maate skulde vi gaa til denne saks behandling. Jeg mener, at nu er der en anledning hvor vi kan faa ordnet dette. Anledningen kommer kanskje neppe igjen.

Halvorsen: Jeg skal ikke opta nogen større debat - jeg vil faa lov til i alt væsentlig at erklære mig enig i det syn, som utenriksministeren har gjort gjældende her med hensyn til Spitsbergens spørsmålet. Naar jeg har bedt om ordet, saa er det bare for at faa understreke det, som ogsaa er utenriksministerens forutsætning, og som han gjentagende har fæstet opmerksomheten ved idag - den samme forutsætning, som han præciserte likeoverfor den svenske minister den 22de februar - nemlig: "forutsætningen for Spitsbergens henlæggelse til Norge maa imidlertid være alle interesserte magters godvillige samtykke". Jeg understreker dette. Jeg sa i utenrikskomiteen, at det var under den uttrykkelige forutsætning, at jeg stemte for at indta det samme standpunkt som utenrikskomiteen ifjor, og jeg vil gjenta det her, at det er under den uttrykkelige forutsætning, at jeg stemmer for det samme standpunkt. Jeg tror, at ser man nøgternt paa tingen, saa maa man indrømme, at selv om der ikke var særlige momenter tilstede, saa var dette en rimelig forutsætning. Spitsbergens spørsmålets betydning for Norge er i og for sig ikke saa stort, at vi av den grund skulde risikere at komme i daarlig forhold til nogen av de andre interesserte magter. Det er mit utgangspunkt. Men jeg mener, at der foreligger specielle grunde, slik som saken nu ligger an, som gjør, at der i hvert fald - man kan vel uttrykke det saadan - er lagt et visst baand paa vore pretensjoner. Jeg minder om, hvorledes det var den norske regjering, som i 1907 indbød alle interesserte magter til en konference paa basis av, at Spitsbergen skulde være terra nullius, skulde være ingenmands land. Jeg minder om, hvorledes Rusland anmodet Norge om ved de tider at lave et program for de forhandlinger, men hvorledes Sverige motsatte sig det og krævet, at der paa forhaand skulle utarbeides program av Sverige, Rusland og Norge sammen, hvorledes vi forsøkte at komme forbi den ting, men hvorledes det resulterte i, at Sverige sa nei, det vilde ikke være med paa nogen konference, og Rusland sa nei og alle de andre magter sa ogsaa nei, og vi maatte bøie av i 1910. Vi maatte indby repræsentanter fra Sverige og Rusland til konferanse her for at utarbeide et program til konferansen, og det fremgaar av de dokumenter, som er os forelagt, at dengang blev det som utgangspunkt for det hele fastslaat, at landet skulde være terra nullius, ingen mands land. Saa paa det grundlag er det, vi gjentagende har indbudt de interesserte magter til at gaa sammen med os til forhandling for at faa ordnet forholdene deroppe. Det er da ganske klart, at vi ikke saadan ohne weiter kan gaa fra dette og forlange landet til os. Jeg vil gjerne ha fremholdt det, som utenriksministeren fremhævet, at juridisk

bundet til det er vi ikke. Men vi har dog sagt saa meget, at det er høist forklarlig, at det blir den eneste rimelige fremgangsmaate fra vor side, at vi gjør de andre magter opmerksom paa, at vi her har ændret opfatning, eller ihvertfald, at vi nu hævder som det, som er bedst for Spitsbergen og for alle interesserte i det hele, at det kommer under ett lands herredømme, og at vi da er de nærmeste til det, og at vi, om det internationalt findes rigtig, ikke undslaar os for at overta landet og forvaltningen deroppe. Jeg vil gjerne ha sagt dette ogsaa fordi jeg mener, at den misstemning, som er kommet op og som vi har set av aviserne, mellem Norge og Sverige - der er sagt, at Sverige har nedlagt protest mot, at vi skulde faa landet o.s.v. - den ting skal vi se nøgternt paa. Vi skal huske paa, at Sverige efter min mening hadde krav paa at faa underretning, hvis vi fraveg det, som var forutsætningen i 1910, og det, som hadde været forutsætningen den hele tid. Og jeg vil uttale i denne forsamling, som jeg uttalte det i utenrikskomiteen, at jeg vilde anset det overordentlig ønskelig, at utenriksdepartementet hadde instruert vor presse om, hvorledes denne sak nu laa an, og instruert den om, at vi saa noget anderledes paa disse ting nu end vi saa paa dem dengang, da Spitsbergenkonferanserne blev avholdt. Jeg tror, det kunde ha bevirket, at pressen hadde anslaat en anden tone, at vi hadde sluppet den misstemning, som nu er vakt. Jeg skal ikke gaa nærmere ind paa dette. Men jeg vil igjen understreke, at naar jeg har stemt i utenrikskomiteen for at minister Wedel skal instrueres om, hvad utenriksministeren har foreslaat, saa er det ut fra den forutsætning, som utenriksministeren i uttrykkelige ord har gjort gjældende likeoverfor den svenske minister, at dette, at landet lægges til os, maa ske med alle interesserte magters godvillige samtykke.

Bernhard Hanssen: Da jeg saa i aviserne, at Sverige hadde nedlagt formel protest i London mot at Norge skulde faa sig overdraget Spitsbergen, blev jeg meget forbauset. Jeg hadde ikke ventet et saadant skridt fra Sveriges side under det gode forhold som har været mellem Sverige og Norge siden verdenskrigen brøt ut ialfald. Men efterat jeg nu har hørt utenriksministerens forklaring av forholdet, saa forstaar jeg det. Og da forstaar jeg til min store forbauselse, at det er Norge, som her har skylden for hvad Sverige har gjort. At Norge har forlatt sin tidligere holdning, som det selv har foranlediget som forslagstiller, som leder av forhandlingerne fra 1907 til 1914, da man blev enig om den linje som blev at følge for Spitsbergens vedkommende, at det skulde være ingen mands land, og at eventuelt Norge skulde faa sig overdraget en slags kommission fra de interesserte magter til at være ledende i bestyrelsen av disse internationale forhold. Saa forandrer man pludselig her taktik, forandrer front, og gaar over til en ny linje uten at underrette de interesserte magter. Hr. Præsident, jeg vil meget sterkt klandre vort utenriksstyre og vor regjering, at de har paa denne maate forandret front og gaat over til en ny linje uten konferanse

med de medinteresserte. Da forstaar jeg den misstemning som har bragt Sverige til at nedlægge en formel protest her. Sandelig, det hele spørsmål er ikke saa meget værd, som ogsaa av den forrige taler sagt, at vi skal risikere derfor at komme op i et uheldig forhold, i en misstemning til vore naboer og ellers gode venner. Det er rigtignok saa, at politikere har alle dage hat interesse for kolonier, endog før Hermann von Bremenfeldts dage. Men hvis vi nu ser dette spørsmål ganske enkelt, saa bør vi da spørre os selv: hvad fordel vil vort land og vort folk ha av at faa sig tildelt Spitsbergen som koloni? Det er meget faa lande som i det hele tat har hat fordel av sine kolonier. Og man maa vel lægge merke til, at der er forskjell paa kolonier. Nu vil man vel si: ja, men Spitsbergen indeholder saa rike muligheter, de store kulfelter o.s.v. Javel, hr. præsident, saalænge prisen paa kul er op til 10 gange saa høi som normalt, saa gaar det an at tale om Spitsbergens kulfelter og kulherligheter. Men jeg vil ta en reservation her. Jeg sidder som medlem av styret for et av kulfelterne deroppe. Jeg har avskrevet hele min indskudte kapital. Jeg tror ikke noget paa kulfelterne paa Spitsbergen, naar de normale tider kommer. Og forøvrigt rigdommene deroppe, ja, jeg stiller mig meget skeptisk. Hvad Norge vil faa, er i tilfælde en kostbar og brysom administration, men fordele? Skatteindtægter? Meget tvilsomt! Indtægter for vore arbeidere? Vi har sandelig behov for vore arbeidere i vort eget land. Indtægt for de aktieselskaper og de borgere, som sætter kapitaler der? Meget tvilsomt, hr. præsident! Dette er den rent forretningsmæssige side av saken. Og saa, hvilke forviklinger kan man ikke komme op i her! Jeg har rigtignok hørt, at utenriksministeren har sagt, at man har gjort den indrømmelse, at borgernes indbyrdes tvistepunkter kan bli underlagt international domstol, selv om Norge overtar øerne. Ja, det er et noget besynderlig forhold, at borgernes tvistigheter sig imellem kan bli underlagt international avgjørelse. Det viser, hvor let man kan komme ind i internasjonale forviklinger. Allerede nu er det de tilfælder, hvor utenlandske undersatter har gaat de norske rettigheter for nær, og jeg har ikke lyst til, at vort land av den grund skal blandes op i internasjonale stridigheter. Saadanne smaating kan let sette vort gode forhold til naboerne i fare, og de kan gi anledning til indgripen i vore suveræne rettigheter, som vi ikke er tjent med. Jeg har altsaa forlangt ordet først og fremst for at rette en dadel til regjeringen - de, som har skylden her - for, at vor representant i Paris, Wedel, har faat ordre til at virke likeoverfor fremmede magter for Norges overtagelse av Spitsbergen og at man ikke har underrettet sine medkontrahenter og medinteresserte om den forandrede taktik, og desuten vil jeg ta en reservation i det store og hele tat likeoverfor det, at Norge faar sig underlagt Spitsbergen, - en reservation mot den almindelige antagelse, at dette skal være en fordel for vort land.

Rye Holmboe: Jeg skal la den politiske side av denne sak ligge. Det overlater jeg til andre at avgjøre. Det er mulig, at det i international henseende kan ha nogen interesse, og at

det kan være et offer værd at hævde denne Norges formentlig gamle ret. Jeg har bedt om ordet for at advare mot den opfatning - og i saa henseende kunde jeg nu for en væsentlig del slutte mig til, hvad hr. Bernhard Hanssen har uttalt; men jeg vil dog uttale, hvad jeg personlig mener om dette spørsmåal - for at advare mot den opfatning, at besiddelsen av Spitsbergen skulde repræsentere noget særlig lønnende og værdifuldt aktivum for den norske stat. Jeg forutsætter da selvfølgelig, at ingen anden nation blir eier eller kan disponere over landet til fortrængsel for os, og jeg forutsætter den samme adgang for norske borgere som hittil til at eksploitere landets muligheter og drive fangst og anden virksomhet deroppe. Hvad ishavsfangsten angaar, kan jeg ikke indse, at det av hensyn til denne har nogen mere interesse at eie Spitsbergen end at eie de andre fangstfelter i Ishavet. Det er neppe sandsynlig, at andre nationer vil komme til at konkurrere med os om fangstfelterne omkring Spitsbergen. Rusland er formentlig den eneste nation, som ligger saadan til, at det kan være naturlig at drive fangst i Nordishavet, men Rusland har meget bedre fangstfelter nærmere sit eget land. Selve Spitsbergens vestkyst, som er den mest værdifulde del av øerne, er forøvrig et noksaa daarlig fangstfelt. Vore ishavsfarere driver sin fangst enten i vestisen og i Danskestrædet mellem Grønland og Island, eller i de østlige farvande opimot Franz Josephs land og henimot Hvitehavet, Østerisen. Ut paa sommeren drives fangst av storkobbe paa østsiden av Spitsbergen omkring Hopen island og opmot Nordostlandet, og der drives fangst paa hvalros henimot Novaja Zemlja. Rundt Spitsbergen drives der bare den saakaldte smaafangst, som ikke har stor betydning. Der blev for en del aar siden utrustet adskillige overvintringsekspeditioner, som drev fangst av isbjørn og ræv og delvis ren. Denne fangst er ophørt av sig selv, fordi fangstfeltet simpelthen er ødelagt ved rovdrift; men at regulere den fangst, som nok vil ta sig op igjen, naar felterne har været fredet en tid, det kan vel likesaa godt la sig gjøre, om ikke Norge er eier av Spitsbergen.

Saa er det kuldriften. Der slutter jeg mig til det, som hr. Bernhard Hanssen har uttalt. Den har hittil ikke været lønnende. Jeg ser ganske bort fra, hvad der kan være tjent paa de smaa kvanta kul, som er utvundet nu under krigstiden, hvor kulprisene ialfald i Nordnorge har gaat op til det tyvedobbelte av, hvad de var før krigen. Man maa se paa spørsmålet om kuldriftens lønsomhet under normale forhold, naar man skal konkurrere med engelske kul, og da føler jeg mig ingenlunde sikker paa, at utvindingen av kul paa Spitsbergen vil bli en lukrativ forretning. Jeg tror det ikke. Omkostningerne maa nødvendigvis bli altfor store. Det hele store mandskap skal proviantere for et helt aar i forveien, og det er kostbarere proviant, end naar man kan forsyne sig efterhvert. Der maa ydes ekstra høie dagpenge for at faa folk til at forlate sine familier og ligge deroppe det hele aar. Fragterne for kul fra Spitsbergen til Norge, selv til de nordligste byer i Nordnorge, maa nødvendigvis bli langt dyrere end fragterne fra England. De skibe som skal hente kullene fra

Spitsbergen, maa gaa ditop i ballast, idet de ingen fragt faar opover utenom den smule proviant og anden utrustning, som skal til Spitsbergen. Fra England har man derimot overordentlig billige kulfragter til Nordnorge paa grund av den store Arkangeltrade, idet skibene tar kul i ballast fra England til Nordnorge. Men fremfor alt maa man regne med den store usikkerhet med hensyn til isforholdene. Enkelte aar kan man komme ind til Spitsbergen - til Isfjorden med Advent Bay - allerede sidst i mai maaned; men andre aar kan man ikke komme ind før sidst i juli eller kanskje endog ikke før i begyndelsen av august. Det har i de senere aar været en ikke sjelden foreteelse, at flere store lastedampere har ligget paa Tromsø havn i ukevis og ventet paa melding fra Spitsbergen om, at der nu var saa isfrit, at man kunde forsøke at komme ind. Mange ganger har skibene ogsaa maattet gjøre vendereis - formodentlig paa dagpenger - i hvert fald koster det mange penger med en saa usikker kommunikation. Saa er der om høsten altid en viss risiko for indefrysning, hvilket ogsaa forøker utgifterne. Man har en sæson, som i bedste fald kan vare i 4 maaneder, men som i uheldigste fald ikke strækker sig meget utover 2 maaneder. Allikevel tør det nok hände, at en moderat drift av kulfelterne paa Spitsbergen kan lønne sig. Man maa jo anta, at de folk som har sat penger ind i disse foretagender, maa ha gjort saadanne beregninger, at de maa vite hvad de gjør; men jeg føler mig overbevist om, at dersom man skulde gaa til en forceret drift, en saa betydelig utvidet drift som den utenriksministeren nævnte, saa man kommer op i en produktion av 200000 ton eller endog 5-600000 ton, da vil utgifterne komme til at stige uforholdsmæssig meget. Jeg kan ikke indse, at Spitsbergen som vort eget kuldepot skulde kunne yde nogen betryggelse i krigstilfælde. Det vil være like let at avskjære trafikken mellem Spitsbergen og Nordnorge som trafikken paa Nordsjøen. Andre mineraler end kul har man jo ikke fundet. Som det blev oplyst av ingeniør Bay i hans foredrag igaar, saa er jo de jernforekomster man har fundet deroppe, meget fattige og visselig litet drivværdige. Undersøkelser som har været drevet efter andre metaller, har hittil ikke ledet til noget, og det kan vel være tvilsomt, om der er noget som er drivværdig. Men om fordelene saaledes er noksaa tvilsomme, saa vil omkostningerne ved at administrere Spitsbergen som Norges egen koloni være ganske anderledes sikre. Norge maatte vel da bestride alle omkostninger ved administrationen, og den vil ikke bli billig. Hvis Spitsbergen blir norsk land, saa maa der naturligvis være et nogenlunde ordnet retsvæsen, politivæsen, postvæsen, og der vil ogsaa bli stillet krav paa fyrbelysning - det tales der jo allerede om nu av hensyn til den drift som der nu er, men hvor meget mere vil der ikke bli krævet, hvis trafikken blir saa meget større? Og dertil kommer redningsvæsen. Den norske stat har jo adskillige erfaringer med hensyn til undsætningsexpeditioner til Spitsbergen. Man hører nær sagt hvert aar beretning om, at nu er det og det fartøi indefrosset og der er fare for mandskapet, og saa maa der sendes en undsætningsexpedition. Jeg tænker at dette redningsvæsen vil komme til at dra avsted med ikke saa faa penger. Der fødes jo endel mennesker paa

Spitsbergen nu; der bor endel kvinder der, idet det er flere arbeidere som har sine familier med deroppe, saa der kan ogsaa bli spørsmål baade om skolevæsen og kirkelig betjening o.s.v. Alle disse forhold blir naturligvis vanskeligere, hvis man ogsaa skal regne med en kontingent av utenlandske foretagender paa Spitsbergen. Og saa er det endnu en omstændighet, nemlig den at stordrift paa Spitsbergen uvægerlig vil komme til at trække arbeidskraft fra Nordnorge, og det er en meget betænkelig sak. Jeg tror der er fordelagtigere anvendelse for arbeidskræfterne i Nordnorge end paa Spitsbergen. Man lider allerede nu under mangel paa arbeidshjælp i Nordnorge, og allerede de faa hundrede mand, som nu reiser til Spitsbergen, har mærkbart øket vanskelighetene. Jeg tror at det nationaløkonomisk set vil lønne sig bedre at ofre penger paa utviklingen av Nordnorges muligheter end at ta fat paa at administrere og exploitere Spitsbergen. Saalænge de norske statsmagter av budgetmæssige grunde, eller kanskje ogsaa paa grund av manglende forstaaelse, ikke har magtet at lægge tilrette betingelserne for en fuld utnyttelse av mulighetene i Nordnorge, bør man efter min mening ikke sprede sine kræfter paa et saa meget større felt. Det er bedre, tror jeg, at bruke de penger som administrationen av Spitsbergen vil koste, til at skape leveligere vilkaar i de nordlige landsdele. Vi har igrunnen polarlande nok indenfor rikets egne grænser, og en mere intensiv drift av disse tror jeg er det nærmeste krav. Jeg gjør uttrykkelig opmerksom paa, at dette er min personlige mening. Disse spørsmål har ikke været under diskussion i min valgkreds eller i Nordnorge i det hele tatt, saa jeg vet ikke, om de betragtninger jeg her har gjort gjældende deles av et flertal deroppe, men jeg har grund til at tro at jeg ikke staar alene med denne mening. Jeg er i alle fald sikker paa, at det er fuldt berettiget at advare imot, at man tillægger denne nye landerhvervelse en for stor økonomisk betydning. Det maa i alle fald bero paa den pris man skal betale, om det vil bli fordelagtig at bli eier av Spitsbergen eller ikke.

Store ofre paa andre kanter tror jeg ikke, saken er værd. Jeg bortser da ganske, som jeg sa i begyndelsen, fra de nationale sider av saken.

Præsidenten: Forutan deim, som allerede hev havt ordet, er det skrive inn 12 talarar. Presidenten vil difor gjere framlegg um, at tidi for dei talarar, som heretter skriv seg, vert sett til 3 minuttar.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Præsidenten: Presidenten vil beda talarane aa vera so korte som det er raad.

Hagb. Lund: Jeg vil begynde med at si, at jeg har den største respekt for den foregaaende talers autoritet og dygtighet som forretningsmand i det nordligste Norge. Jeg har derfor paa en viss maate blit noksaa saar over at høre, at han ser saa mørkt paa forholdene og mulighetene paa Spitsbergen.

Jeg er desuten lit overrasket over, at den foregaaende taler ogsaa nævnte, at han hadde grund til at tro, at hans syn deltes av mange mennesker deroppe. Jeg har det indtryk i hvert fald for Finmarkens vedkommende, at det har været og er et almindelig ønske, at Spitsbergen blir lagt under Norge, at det kommer under norsk administration. Det vil skape tryghet og sikkerhet paa alle omraader. Jeg er fuldt enig i den form, som utenriksministeren vil gi den meddelelse, som han sender til vor minister i Paris, og jeg kan derfor gjerne som den foregaaende taler la den politiske side av saken ligge. Jeg vil snakke litt om de faktiske forhold.

Med hensyn til kuldriften er der det at bemerke, at det er de norske selskaper, som utvinder den overveiende del av kullene deroppe. Ialt er der fra begyndelsen av 1907 og til nu utvundet 256 500 tons kul. Derav falder kun et ganske ubetydelig antal tons paa det norsk-russiske selskap Lewin, 2 500 tons, og paa det svenske kulselskap falder der kun 4 000 tons; resten av det oppgivne antal falder paa de norske. Naar der imidlertid til dato ikke er utvundet større mengder av kul end som her er anført, saa kommer ikke det av, at der ikke findes kul nok. De geologiske undersøkelser, som har været gjort paa Spitsbergen, viser tvertimot, at der er overordentlig stor rigdom av kul. De viser endvidere, at den varmegehalt, som kullene deroppe har, tertiærkullene, staar fuldt paa høide selv med de engelske Cardiffkul. Naar imidlertid driften hittil nærmest maa betegnes som en prøvedrift, saa kommer det av flere grunde. Der har fra det store norske selskap været forsøkt drift i en større maalestok end de hittil har kunnet gjøre; men da krigen brøt ut, stoppet hidførselen av alle de tekniske apparater, som er nødvendige til driften, og det har derfor i saa henseende været meget mangelfuldt deroppe. Dette har man al utsigt til at faa forandret, nu naar freden er indtraadt. Endvidere stillet bankerne sig uvillig paa grund av de uordnede forhold paa Spitsbergen. Fordi man ingen sikkerhet hadde for de annekterte strækninger, saa vet vi, som er kjendt med disse forhold, at bankerne saavel her som i Bergen har gjort vanskeligheter likeoverfor disse selskaper. De har syntes, det var en farlig, spekulativ forretning, og derfor har ikke disse store forretninger kunnet faa operere med saa store kapitaler, som er nødvendig til en stordrift. Det er et hensyn, som jeg mener fortjener at understrekes. Allikevel har der med den indskrænkede primitive drift, som der har været, iaar overvintret en 750 à 800 mennesker deroppe. Derav er 600 à 650 mand norske. Det viser jo, at det er nordmændene, som praktisk talt driver deroppe alene. Av svenske er der kun 100. Hertil kommer endel arbeidere for det engelske grubeselskap; men der er ingen engelskmænd, som arbeider der, det er ogsaa norske og tildels svenske. Svenskerne har kun et eneste selskap, som driver deroppe, og det har drevet ganske ubetydelig; men jeg er bekjendt med, at de svenske interesser deroppe er ikke saa uendelig store, og at det svenske selskap, som har denne anneksion, som kan været noget værdifuld, er ikke utilbøielig til at selge sin interesse deroppe paa Spitsbergen. Jeg kan nævne dette i et hemmelig møte - jeg hadde ikke vovet at gjøre

det i et offentlig. Men forholdet er, at det svenske selskap er ikke utilbøielig til at sælge sin interesse paa Spitsbergen, og forhaabentligvis er den tid ikke fjern, da det norske selskap ogsaa kan overta den interesse; da vil den svenske stats aktuelle interesse ialfald forsvinde. Fra 1917 til iaar har der paa Spitsbergen i det hele været 3 600 mand, og derav er over 3 000 mand nordmænd. Det viser ogsaa, mener jeg, at det er jo nordmændene, som i virkeligheten har utøvet alt det arbeide og den bedrift, som har været deroppe. Der er, som det blev nævnt av en foredragsholder, ingeniør Bay, i et foredrag, som jeg overvar igaar, norsk skole deroppe - det er en diakon, som holder skole - der er et fuldt moderne sykehus; vi vet, de har traadløs telegraf - kort sagt, det hele er organisert av de norske selskaper paa en maate som ikke nogen av de andre selskaper har noget tilsvarende til. Det blev sagt av den foregaaende taler, at han hadde tvil om, om der kunde utvindes saadanne kulmængder, at det kunde tilfredsstille vore behov i nogen væsentlig grad. Jeg har ogsaa forsøkt at undersøke den sak saa nøie som mulig, og der blev git mig den opplysning fra et meget sagkyndig hold igaar, at man skulde kunne klare at forsyne Nord-Norge - Nord-Norge da regnet fra Trondhjem til Kirkenes - med kul i løpet av de første 5 til 10 aar. Forsaavidt denne beregning kan holde stik, mener jeg, at disse kulgruber maa være overordentlig værdifulde, og jeg kan derfor ikke være enig med den foregaaende taler; jeg tror, han ser litt for mørkt paa disse forhold oppe paa Spitsbergen. Det er vistnok saa, at der ikke har forekommet saa svært mange andre mineraler eller stoffe deroppe. Imidlertid er der paa de Christian Ankerske annektioner hittil uttatt 150 tons fosfat, av asbest er der av aktieselskapet "Kulspids" paa Spitsbergen uttatt 120 tons og Dalenes cementfabrik har av gips uttatt 150 tons. Disse mineraler forekommer der altsaa, og med en rationel, øket drift er der ikke tvil om, at eksporten av dette vil kunne økes ganske betydelig. Jeg vil ogsaa, medens jeg nævner dette, understreke, at der i sommer er gjort adskillige opsigtvækkende opdagelser paa Spitsbergen, ider man tror at ha fundet petroleumskilder der. Man har faat prøver herved, og der foregaar i disse dage kemiske undersøkelser, hvorav man lover sig meget. Jeg nævner disse ting for derved at vise, at der er ikke bare kul, men der er ogsaa andre ting, som kan faa stor betydning og nytte for os her. Vistnok er det riktig, som den foregaaende taler sa, at den væsentligste ishavsfangst av norske ishavsfangere foregaar østenfor, i østisen, men der foregaar dog noen fangst ogsaa ved Spitsbergens kyster. Specielt er der ikke ganske liten sælfangst, og jeg tror, skal man ikke borteliminere denne indtægtsgren. Den har tidligere om aarene været ganske betydelig, og jeg tviler ikke paa, at ogsaa den kan komme adskillig op. Det er vistnok saa, at i 1912 ophørte hvalfangsten ved Spitsbergen. Efterat vi fik hvalfredning langs den norske kyst, omla de fangsten til Spitsbergen, indtil de store felter i sydishavet blev opdaget; da drog hvalfangerne sydover. Jeg vil ikke egentlig si, at der var stor fangst paa Spitsbergen, men endel var der dog. Blir Spitsbergen norsk, kan det være et spørsmaal, om der blir de

samme grunde til at ha fredning av hval deroppe. Jeg gaar ut fra, at der ikke blir hvalfredning deroppe. Jeg kan godt tænke mig, at saadanne som forholdene er i Sydishavet, hvor det blir vanskeligere for hver dag, som gaar, og hvor man maa imøtese, at al fangst med tiden kan ophøre, maa man søke tilbake til de hjemlige felter med station paa Spitsbergen, som det da kan ha stor betydning er under norsk administration.

Det blev av den foregaaende taler nævnt, at den sædvanlige tid til utskibning var ca. 2 maaneder. Da er det særlig ugunstig. Jeg tror, man kan slaa fast, at den almindelige utskibningstid er 3 maaneder. Der er ogsaa enkelte aar, hvor isforholdene er gunstigere, hvor der kan skibes indtil 4-5 maaneder. Ifjor var det et særlig gunstig aar - 1915 vil jeg ikke snakke om, og efter hvad den ingeniør sa, som holdt foredrag igaar, ser det ut, som isforholdene nu fremover skal bli lysere. Men man kan praktisk talt allikevel ikke regne med mere end 3 maaneder. Naar den foregaaende taler sa, at det blir saa dyr transport av kullene fra Spitsbergen, da er det mulig. Men en ting skal da ikke glemmes, og det er det, at kullene paa Spitsbergen ligger like op i dagen, og at det er meget let at komme til dem, saa omkostningerne med selve utvindelsen av kullene er meget ringere end f. eks. i de engelske kulgruber. Det spiller en meget stor rolle, naar man skal gjøre overslag over, hvad kullene koster. Det er ganske riktig, som den foregaaende taler sa, at den store renbestand, som var paa Spitsbergen, er praktisk talt forsvunden, idet folk, baade turister og stedsfolk, har skutt ned omtrent det, som der var. Men hvad der ikke skal glemmes i denne forbindelse er, at der er kanskje de bedste mosemarker i hele verden. Der er ganske glimrende forhold med hensyn til renmose, og naar vi nu ser, at de store private renselskaper paa Hardangervidda og andre steder har drevet med stor fordel, og at det i Alaska drives paa samme maate, saa skjønner jeg ikke rettere, end at der kan komme til at bli stor bedrift ogsaa paa Spitsbergen. Renen har levet der i umindelige tider. Bli der imidlertid nu ordnede forhold, vil man kunne ha ogsaa tamrenhjorder der. Jeg nævner disse muligheter, da jeg i motsætning til den foregaaende taler ser lysere paa forholdene, og jeg hilser virkelig med glæde det standpunkt, regjeringen her har. Jeg tror, vi skal ta mot dette land med tak. Det vil vække glæde ikke mindst i de nordlige landsdele. Det er dem, som rekruterer den faste overvintringsbefolkning deroppe. At de kommer under gode ordnede, solide forhold, tror jeg vi alle sammen maa længe efter, selv om utgifterne med administration, muligens kan komme til at bli nok saa store i de første aar.

Magnus Nilssen: Den ærede utenriksminister oplyste, at det forslag, som han refererte, var vedtat i utenrikskomiteen mot 1 stemme. Da jeg er den ene mand i utenrikskomiteen, som har stemt mot dette forslag, finder jeg det nødvendig her med nogen ord at begrunde min opfatning. Min opfatning begrundet jeg i utenrikskomiteen væsentlig under henvisning til det, som vor minister i Stockholm, Hagerup, har uttalt. Jeg tror, at han i korte drag har uttalt det, som for os maa staa som

vanskeligheten ved at indta det standpunkt, som nu regjeringen med tilslutning av den tidligere utenrikskomite har indtat i spørsmålet. Det er jo en kjendsgjerning, at Norge ved sine forhandlinger med de utenlandske magter og ved sine konferanser, som var holdt her i Kristiania, har sluttet sig til den opfatning og er gaat ut fra, at Spitsbergen skulde være et saakaldt ingen-mands-land, og at det derfor er en ændret opfatning fra regjeringens og utenrikskomiteens side, naar de nu er gaat over til at gjøre forskjellige anstrængelser for at Spitsbergen skulde erhverves som norsk land. Jeg er ikke blit overbevist om, at denne erhvervelse skulde ha saa stor betydning og være av saa stor værdi, at det av den grund skulde være værd at komme i nogen slags misstemning til noget andet land, specielt at man skulde komme i et mindre godt forhold til Sverige ved en optræden som denne. Jeg kan ikke forstaa at de værdier og de interesser som knytter sig til denne erhvervelse skulde ha saa stor betydning, at de er værd de økonomiske ofre som knytter sig til erhvervelsen, og de vanskeligheter og plager og ulemper, som utvilsomt er forbundet med at administrere disse øer oppe i Ishavet. Jeg har ogsaa vanskelig for at forstaa, at det her skulde være nationale hensyn som spiller ind, og at man overhodet i denne forbindelse kan snakke om Sverige og Aalandsøerne, eller om Danmark og Sønderjylland. Det er dog ganske andre stemninger og følelser og nationale hensyn som gjør sig gjældende, naar det er tale om de landomraader. Der har jo ikke været nogen fastboende mennesker av norsk oprindelse paa Spitsbergen, og det kan da ikke være mulig at sætte nationale stemninger og følelser i sving, naar det er tale om Spitsbergen. Det er spørmaal av økonomisk art, som her gjør sig gjældende. Det er væsentlig kul det er spørmaal om, og de interesser som knytter sig til den drift. Det hele blir derfor et rent praktisk økonomisk spørmaal. Det er her talt som om norske selskaper ikke skulde kunne drive nogensomhelst arbeidsdrift paa Spitsbergen og ikke skulde kunne være istand til at utvinde noget av de kul som findes der, hvis vi ikke gaar til dette skridt. Den sidste ærede taler snakket om alle de muligheter og alle de værdier og alle de betingelser som knytter sig til Spitsbergen, og han syntes at se det paa den maate, at dersom vi ikke nu tok dette skridt og søkte at erhverve Spitsbergen for Norge, saa skulde alt dette være forspildt. Det er ingen hverken her i landet eller - saavidt jeg har oppfattet det - ute i de interesserte lande, som mener at Norge ikke skulde faa de samme interesser paa Spitsbergen, som vi hittil har hat der, og at disse ikke i størst mulig mon skulde tilgodesees. Det er ingen som mener at nogen av de økonomiske interesser, som knytter sig til det der er erhvervet av normænd paa Spitsbergen, skulde være forspildt. Det er jo spørmaal om en praktisk, hensigtsmæssig ordning i retning av at skape ordnede forhold deroppe, og det er noget vi alle er enig om, at man maa se til at komme til en fast ordning i saa maate. Men det har jo tidligere været under behandling, og der har tidligere været stillet forslag om, at den slags ordnede forhold kunde skapes paa en anden maate end derved at Norge erhverver Spitsbergen som sin eiendom.

Det er en ting til, som jeg ogsaa vil nævne i denne forbindelse, nemlig at det paa mig har gjort det indtryk, naar nogen av magterne synes at være interessert i, at Norge paa denne maate skulde faa Spitsbergen, at dette skulde være som en slags erstatning og en slags opmuntring for Norges savn og Norges ofre under krigen. Og det siges i denne forbindelse, at naar Sverige faar Aalandøerne, saa faar Sverige være fornøiet, og naar vi faar Spitsbergen, saa faar vi være fornøiet. Jeg kan ikke frigjøre mig for det indtryk, at de fremmede magter synes at mene at det skal være en saa værdifuld gave, som paa denne maate tildeles Norge, at der dermed paa en maate skal være sonet for det som Norge maatte ha lidt under krigen. Jeg synes at en optræden fra norsk side, som i ringeste mon gir næring til den slags opfatninger, er overordentlig litet tiltalende. Jeg har av disse grunde ment, at der fra norsk side ikke burde gjøres noget, som kunde gi indtrykket av, at vi anstrænger os for at erhverve Spitsbergen. Et andet er forholdet, om magterne paa konferancen i Paris kommer til det resultat, at den mest praktiske og hensigtsmæssige maate at ordne Spitsbergen-spørsmålet paa, er at spørre om Norge vil paata sig de plager og ulemper og omkostninger, som er forbundet med at administrere Spitsbergen, og at vi da siger, at under de forhold er vi ikke uvillig til at paata os administrationen paa den maate at Spitsbergen tildeles Norge som norsk eiendom. Det vil med andre ord si det samme som er uttalt av minister Hagerup under henvisning til en avisartikel her i Norge, at vi er villige til at overta Spitsbergen, hvis dette internationalt findes formaalstjenlig. Det er mit standpunkt. Derfor har jeg ikke ved min stemmegivning villet gi min tilslutning til det forslag som blev oplæst av den ærede utenriksminister, da jeg har erfaring for, at naar man slaar op i en saks dokumenter, saa ser man paa voteringen og ser hvem som har stemt for og imot, og saa erklærer man kort og godt, at de har været for og de har været imot, og der tages saa litet hensyn til reservationer og henvisninger til dokumenter, naar man efter nogen tids forløp skal undersøke en sak. Mig hadde det derfor tiltalt - og det hadde været i overensstemmelse med min opfatning - om det i det forslag som er vedtat i utenrikskomiteen, hadde været git uttrykk for den opfatning, at vi ikke skal overta Spitsbergen uten at alle interesserte magter er enige i det, som utenriksministeren sa, eller hvis dette internationalt findes formaalstjenlig. Der var den opfatning i utenrikskomiteen at det maatte være tilstrækkelig at henwise til dette, og jeg kunde for min part i farten ikke indlate mig paa at redigere et forslag. Jeg fandt det da ut fra min opfatning at være det forsigtigste, at stemme mot det foreliggende forslag, og jeg vil, for at ha slaat fast min opfatning her, ogsaa ha uttalt den i Stortinget.

Eyde: Jeg har ikke av de dokumenter som utenriksministeren har fremlagt, kunnet finde noget der berettiget den tidligere taler til at gaa ut fra den opfatning, at den ting at Norge skulde overta Spitsbergen i en eller anden form, skulde være en kompensation eller en

erstatning for de tap som Norge har lidt under krigen. Jeg vil heller ikke gaa ut fra at noget slikt er tanken. Men hvad er det vi ønsker med hensyn til Spitsbergen? Jo, vi ønsker at der skal komme orden paa denne ø, hvor nu norske interesser litt efter litt er begyndt at trænge frem og gjøre nytte. Og naar der skal skapes orden, saa ønsker vi at om mulig denne orden kan bli tilveiebragt gjennom vort eget lands foranstaltninger, fordi det er norske borgere, som i et overveiende flertal over sin gjerning deroppe. Det kan altsaa være spørsmaal om paa hvilken maate dette nu skal ske. Jeg har liten tillid til en international ordning deroppe med 3 eller 4 magter som skal være de bestemmende, og med, hvem ved hvor mange, der efterpaa skal ha vetoret. Hvad skal det kunne skape for en orden? Skal der skapes orden, maa der være én som raader, og det bør være det land som i tilfælde har de største interesser. Det er derfor jeg mener, at vi pligter i dette tilfælde at se paa disse forhold, om ikke patriotisk, saa ialfald noget mer ideelt. Den historiske forbindelse dette gamle land har hat med os, og som vi har lært at kjende under denne tid, stiller krav til vort land om ønskeligheten av at det blir os der skal skape denne orden deroppe, hvis dette kan ske paa en saan maate at de andre interesserte magter ikke vil motsætte sig det. Jeg ønsker ikke at gaa ind paa den økonomiske side av dette spørsmaal. Det har været drøftet idag - efter min mening kanskje alt for meget, for jeg tror der er meget faa som idag kan stille et horoskop likeoverfor Spitsbergens fremtidige økonomiske stilling, som er saa sikkert at det overhodet bør danne basis for vor handlemaate idag. Sikkert er det at Spitsbergen har kul, og sikkert er det at disse kul kan skaffes til Norge, og sikkert er det, at det vil være en fordel for os at kunne eie endel av disse kulfelter, slik at vi i tilfælde ikke er henvist til intet kul at besidde. Hvorvidt dette kulspørsmaal, eller de andre økonomiske spørsmaal deroppe, skal kunne være avgjørende for os, er ikke det som for mig danner grundlaget. Jeg finder at vi maa kræve, at faa orden deroppe. Jeg beklager, at de forhandlinger som har været ført mellem 1907 og 1914, har været saa daarlig underbygget med hensyn til informationer om hvorledes dette land har staaet i forbindelse med vort fædreland tidligere, at man sogar ikke kjendte det gran til det. Jeg tror, at det kanskje ogsaa har været grunden til at man har faat dette begrep med ingenmandsland saa sterkt i forgrunden. For mig staaer det slik, at det behøver ikke at bli spørsmaal om paa hvilken maate vi faar dette land til forvaltning. Det er ikke for mig nogen honnørsak at dette land blir norsk jord, men det er efter min opfatning en viktig sak, at dette land gives os paa en eller anden maate til forvaltning, saa at vi kan skape orden deroppe.

Hvis den omstændighet, at man ønsker Spitsbergen skal bli Ingenmandsland, paa en lettere maate gjør det smagelig for de andre interesserte nationer at gaa med paa en ordning, mener saa jeg, at dette bør ikke staa iveien, selvom vi bør kræve fra begyndelsen av, at det selvfølgelig blir norsk land. Det er godt at ha noget at slaa av paa likeoverfor de andre, - noget at fire paa, saa man har vist dem en velvilje. Jeg vil

derfor støtte det forslag, som av utenriksministeren er tænkt tilstillet vor minister i Paris, idet jeg føler mig overbevist om, at han vil komme til at gjøre alt hvad gjøres kan. Om det er vort lands ønske, at vi skal overta forvaltningen av Spitsbergen i en eller anden form, vil han sikkert gjøre det, der staar i hans magt for at skaffe det til os paa de gunstigste betingelser. Vi har selvfølgelig efterpaa at granske disse betingelser, og hvis det viser sig, at de blir stillet op saaledes, at de er uantagelig for os, saa faar vi jo frafalde det. Vi maa imidlertid ikke vente os, at det skal bli norsk koncessionslov og norsk lov i hel utstrækning, som kommer til at gjælde for Spitsbergen - det tror jeg vil være faafængt at haabe eller tro noget saadant. Jeg tror, at de bestemmelser, under hvilke vi faar adgang til eventuelt at bli overdradd Spitsbergens administration, blir omtrent like, enten Spitsbergen blir norsk land eller Ingenmandsland, og at de bestemmelser blir stillet op paa forhaand paa en saadan maate, at vi ikke behøver at være for ængstelig om det blir det ene eller det andet med hensyn til formen. Hovedsaken er, at der skaffes orden der oppe, og at det er os der i første linje har berettigelse og pligten til at være med at skaffe denne orden.

Hambro: For de repræsentanter, som ikke har sæte i utenrikskomiteen og ikke har hat anledning til at gjøre sig bekjendt med hele Spitsbergenssspørsmaalets stilling tidligere, er det overordentlig vanskelig paa grundlag av den redegjørelse, som de har hørt oplæst én gang, at ta noget standpunkt til de vidtrækkende spørsmaal, det her i virkeligheten gjælder. Det er for os, som ikke sitter i utenrikskomiteen, overordentlig litet tilfredsstillende at bringe i erfaring, at paa grundlag av de uttalelser, som falder i dette møte, hvor i virkeligheten de aller færreste av os har kunnet sætte os ind i saken paa forhaand - paa grundlag av de motstridende og tilfældige uttalelser skal minister Wedel Jarlsberg i Paris faa sine instruksjer om, hvorledes han har at forholde sig. Det forekommer mig at i hvert fald alle de som ikke sitter i utenrikskomiteen, maa ha grund til at beklage sig over, at ikke utenriksministerens redegjørelse har været git Stortinget saa tidlig, at den kunde utlægges til behandling i et senere møte, saa repræsentanterne hadde hat anledning til at sætte sig ind i saken, før de gik til i at uttale sig om den. Jeg mener, at vi her ikke har faat nogen utredning av, hvad det i virkeligheten involverer for os at overta Spitsbergen. Vi har ikke faat skitseret engang, hvilken ordning man har tænkt sig paa Spitsbergen; vi har ikke faat en antydning om, hvorledes man tænker sig Spitsbergen administreret som norsk eiendom - ingen skygge av oversigt over, hvilke utgifter man kan tænke sig det medfører for den norske stat, og hvilke risikable muligheter det kan indebære. Jeg mener, at det er overmaade vanskelig at være med paa at støtte den uttalelse, som er vedtat av utenrikskomiteen, for os, som ikke har nogensomhelst oversigt over hvilke konsekvenser den uttalelse indebærer. Personlig mener jeg, at der er sterke historiske, nationale og tildels ogsaa

økonomiske hensyn, som gjør det tiltalende, at Spitsbergen blir erhvervet for Norge. Det er sagt, at det er en forfængelighetssak; det er sagt, at det har ikke nogen reel værdi. Men ogsaa de immaterielle værdier kan være værdigjenstande av meget stor betydning - tilbakevirkende ogsaa paa den økonomiske utvikling.

Fra Harald Haardraades dage og indtil det 19de aarhundrede har Spitsbergen været anerkjendt som norsk territorium, annekteret for den norske krone allerede i det 11te aarhundrede, - formelt annektert under Haakon Haakonson omkring 1260, - hævdet opigjennem hele dansketiden, saaledes at englænderne, franskmændene, polakkerne og nederlænderne, alle, som vilde fare paa Spitsbergen gjennem disse aarhundreder da Norge ikke længer stod som nogen betydelig magt, dog erla sin avgift til den dansk-norske krone for at faa lov til at fare der. Det har en betydning for vort land, at vi ikke uten videre gir fra os den sidste rest av det store arktiske herrevælde som engang var Norges. Der er mange momenter i denne sak, som det vilde være ønskelig for os at se utredet. Jeg kan ikke dømme om hvilken betydning det har særlig for de nordlige landsdele at Spitsbergen blir norsk. Men den kommission, som i 1824 uttalte sig om de finmarkske forhold understreket ogsaa, at det for utviklingen av Finmarken var av vital betydning, at Spitsbergen og farvandene omkring Spitsbergen var norsk - eller ialfald ikke kom i nogen anden magts hænder. Jeg beklager, at tiden ikke har tilladt os, som har interesse for disse spørsmåal, at sette os ind i sakens forhistorie saaledes som ønskelig, naar vi skal uttale os om den; men jeg vil allikevel peke paa disse ting, fordi de har betydning. - Jeg hørte av de uttalelser, som faldt, særlig fra hr. Bernhard Hanssen, at han mente, det forholdt sig rigtig, at den norske regjering hadde fraveget det standpunkt som blev indtat før 1907. Det var jo ogsaa antydnet av den engelske repræsentant for utenriksdepartementet, som varetok de nordiske interesser der, at Norge i virkeligheten ved at indby til Spitsbergenkonferansen i 1907 hadde opgit sin gamle høihetsfordring paa Spitsbergen.

Jeg ser de ting noget anderledes. Jeg mener at det er mulig at knytte en traad som i hvertfald kan benyttes til en formel procedyre, og jeg mener at ogsaa den har sin betydning.

Forholdet er vel det, at da Spitsbergen-konferansen blev sammenkaldt i 1907, var fra norsk side ikke det historiske grundlag lagt for at drøfte Spitsbergen-forholdet. I flugt med Spitsbergen-forhandlingerne fra 1907 til 14 og i nær sammenheng med dem, blev der skaffet tilveie oversigt over de historiske kjendsgjæringer som godtgjorde Norges høihetsret. Og naar man taler om hvad den norske regjering skulde ha opgit, saa er dertil for det første at indvende, at selve Spitsbergen-spørsmålet i disse aar ikke var diskutert i det norske storting, og at der ikke fra den norske nationalforsamling forelaa nogensomhelst formel eller reel tilkjendegivelse av at den hadde opgit noget av Norges høihetsret. Det var foreløbige forhandlinger som blev ført, og delvis som resultat av disse forhandlinger blev fremlagt de undersøkelser vi nu kan bygge paa.

Jeg minder videre om at Macody Lund i 1910, efter at han samtidig med ritmester Isachsen i 1907-08 hadde søkt at godtgjøre i Norsk geografisk selskaps aarbok at Spitsbergen var identisk med det gamle Svalbard, - jeg minder om, at han i 1910 fremla en avhandling hvori han trak frem det forhold som jeg tidligere har nævnt, de avgifter som blev betalt av Polen, Frankrike og Nederlandene, netop i den tid da englænderne hævdede at de opdaget Spitsbergen eller i hvertfald annekterte øen under Jacob I. Hans avhandling konkluderte med at protester mot at den norske regjering hadde indbudt til Spitsbergen-konferansen magter som ikke hadde historisk interesse paa Spitsbergen. Dr. Ræstad blev i disse aar sat igang med sine undersøkelser som resulterte i utgivelsen av avhandlingen om "Kongens strømme" og hans avhandling om Spitsbergen i 1912, hvori han fra dansketiden av og utover har fremlagt et rikt og fyldig materiale til godtgjørelse av Norges ubestridelige høihetsret. Denne avhandling blev trykt paa fransk, samtidig som den kom ut paa norsk, blev offentliggjort i det franske tidsskrift "La Géographie" og blev fremlagt for utenriksdepartementene i London og Paris. Den var dog et vidnesbyrd om at man ikke paa alle hold i Norge, fordi om man indbød til Spitsbergenkonferansen, ganske hadde opgit sine historiske følelser.

I 1915 lykkedes det ritmester Isachsen - som er den mand, der har kartlagt Spitsbergen, hvilket har sin store betydning, hans karter over Spitsbergen er mer detaljert og i større maalestok end de almindelige norske karter fra Den geografiske opmaaling over Norge - i 1915 lykkedes det ritmester Isachsen at faa trykt i det engelske kongelige geografiske selskaps journal et Spitsbergenskart med norske navne, idet redaktionen gjorde opmerksom paa i en særlig note, at "mange av navnene paa dette Spitsbergen-kart er av kaptein Isachsen opført istedenfor dem som findes paa admiralitetskartene og andre britiske karter over øgruppen". Alle disse omstændigheter sammenholdt med en hel række andre, gjør det vel mulig for de norske underhandlere at hævde at vi, selv om vi indbød til Spitsbergen-konferansen, ikke dermed har opgit vor historiske ret.

Norge forsøkte i 1870 at faa anerkjendt sin ret til Spitsbergen. Det strandet paa Rusland. Norge forsøkte i 1895 igjen at faa anerkjendt sin ret til Spitsbergen. Det strandet i Stockholm. Og naar der har været talt de varme og bevægede ord om vort gode forhold til Sverige, og at man for ingen pris maatte forstyrre det, da er jeg naturligvis enig i den tanke, og jeg er enig i at beklage at der ikke fra norsk side blev git den svenske regjering en konfidentiel meddelelse om at vort standpunkt vis a vis Spitsbergen ikke kunde bli uforandret efter at det gamle russiske rike var opløst. Jeg mener at den omstændighet at det russiske rike som skulde være en eventuel medkontrahent, er ophørt at eksistere, er av stor betydning.

Det er i artikler i "Dagens Nyheter" og "Göteborgs Handels- og sjøfartstidning" indrømmet at efter at det russiske rike er ophørt at eksistere, kunde Norge og Sverige ikke ansees for at være bundet paa nogensomhelst maate ved en

foreløbig avtale i Spitsbergen-spørsmålet. Der er altså ogsaa i Sverige de mænd og de indflydelsesrike organer som mener at der er litet at bebreide Norge i denne sak. Men om den norske regjering muligvis har begaaet en forsømmelse ved ikke at underrette den svenske regjering om det standpunkt den nu indtok, forekommer det mig at der er en væsensforskjell mellem det som maatte være blit forsømt fra norsk side, og det som er gjort fra svensk side. Der er fra svensk side bak Norges ryg nedlagt protest mot Norges formentlige fordring paa Spitsbergen samtidig med at den svenske regjering i den svenske og norske presse officielt dementerer at der har været indgit nogen protest. Jeg mener at hvor bedrøvelig det end er at denne protest er fremkommet, har det dog sin gode side. Det viser os at aanden i Sverige i ledende kredse i temmelig høi grad er den samme som den har været. Jeg tror det er nyttig for dem i Norge som ser vort samarbeide med Sverige i et altfor rosenrødt skjær, at vi har faat den pekepind som ligger i den protest som er nedlagt fra svensk side. For denne protest er avgit i en uvenlig aand. Derom kan der vistnok ikke tvistes. Men hvad den norske regjering end har gjort - det kan ha været en forsømmelighet - det har i hvert fald ikke været i en uvenlig aand.

Der er av repræsentanten hr. Bernh. Hanssen talt om at den ordning utenriksministeren skisserte, hvorefter tvistighetene paa Spitsbergen skulde undergis en international domstols avgjørelse, var en meget vanskelig affære. Jeg mener, at slik som forholdene er nu paa Spitsbergen, er det ganske nødvendig, og ganske uundgaaelig, at alle allerede eksisterende tvistigheter blir undergit international avgjørelse. Det er ganske umulig at komme bort fra den ting. Det er jo tilstrækkelig at peke paa et par av tvistigheter, som er oppe. Den engelske dr. Cruickshank, som var ansat i det amerikanske selskap, som arbeidet under Longyear, hvis felter dannet grundstammen i det norske Spitsbergenkompani, har i 1918 anmeldt i Washington og i London, at han har annektert saavel de norske kulfelter som de svenske kulfelter, som de gamle tyske kulfelter, og som en større del av de engelske felter. Det engelske Northern Exploration Company har anmeldt, at det gjør krav paa de felter, som nu utnyttes av det norske Kings Bay kompani. Det har indledet søksmaal mot Kings Bay kompaniet og hevder, at hvad der er skibet av Kings Bay kompaniet - jeg tror, det er 15 000 tons kul - er stjaalet fra de engelske eiere, og at dette er et misbruk, som Norge har gjort sig skyldig i, medens England har været optat under verdenskrigen. Bare disse to tilfælde, som er 2 blandt flere, viser, at det er ganske nødvendig, at allerede eksisterende tvistigheter blir undergit en international avgjørelse. Ingen av parterne vilde være tjent med, at disse tvistigheter, som kunde bringe os i en viss ubehagelig friktion med England, skulde avgjøres av norske domstole, om vi fik Spitsbergen. Bortset fra, at den anden part ikke vilde akseptere det, vilde det for os være ubetryggende. Saa skal vi overhodet faa Spitsbergen, er det nødvendig, at allerede eksisterende tvistigheter blir undergit international avgjørelse. Jeg forstod ogsaa utenriksministeren

derhen, at den internationale avgjørelse alene skulde ramme allerede eksisterende tvistigheter, ikke tvistigheter, som opstaar, efterat Norge maatte ha faat høihetsret over Spitsbergen.

Jeg vil gjerne nævne et par ting vedrørende de svenske interesser paa Spitsbergen, da jeg mener, at det er naturligt, at vi ser denne sak slik, som den virkelig ligger an. Jeg hørte, at repræsentanten hr. Hagb. Lund uttalte, at de svenske eiere var villige til at selge sine interesser. De har allerede solgt dem. Jeg fik i gaar meddelelse fra London om, at Northern Exploration Company har kjøpt alle de svenske interesser ved Braganza Bay og at Northern Exploration Company har erhvervet en større part aktier i aktiebolaget "Svenska kolfelter", og Northern Exploration Company har benyttet denne amalgamisering med de svenske interesser til at faa sat ind i sin direktion en typisk repræsentant for den energiske og dygtige storsvenske paagaenhet, den tidligere minister Lagerkrantz i Washington. Han har ligget i London som repræsentant for de svenske kolfelter og nu ogsaa som styresmedlem i Northern Exploration Company, og jeg tror ogsaa, at han ikke har været uten delagtighet i det, som er foregaat i London. I virkeligheten har altsaa Sverige økonomisk meget ringe interesser paa Spitsbergen i denne dag. Det har avhændet dem. Northern Exploration Company har jo forøvrig ogsaa forsøkt at faa erhvervet saa mange aktier som mulig i Store norske Spitsbergen kompani, uten at det - saavidt jeg vet - endnu har lykkedes det at faa erhvervet nogen. Naar vi skal bedømme den svenske aktion i denne sak, mener jeg, at det er nyttig at vite, at der har været et samarbeide mellem de svenske og engelske økonomiske interesser, som trækker i samme retning. Og hele denne aktion, som har foregaat i den engelske presse, har foregaat samtidig med, at Northern Exploration Company, som hittil ikke har hat nogen glæde av sin interesse paa Spitsbergen, har utlagt en aktieindbydelse til utvidelse av sin kapital med 300 000 £. Med andre ord, vi kan ha lov til at se den aktion, som har været drevet i den britiske presse, som et led i en børsspekulation. For os er det nødvendig i ethvert fald at ha noget kjendskap til det forhold, naar vi skal ta standpunkt til hele Spitsbergenspørsmålet.

Der er fremdeles den ene ting at bemerke ogsaa fra de aar, da underhandlingerne blev ført, at Norge er den eneste stat, som qva stat har gjort noget for Spitsbergens utnyttelse. Den norske stat har lagt den traadløse station der; den norske stat har ofret endel paa sit budget hvert aar for at holde betjening ved den traadløse station; den norske stat har endvidere ofret mere paa utforskning av Spitsbergen end nogen andre. Netop iaar ser vi at der ved universitetet blir oprettet et særskilt docentur for en specialist i Spitsbergenspørsmålet. Der er allerede fra den norske stats side gjort skridt til at skaffe Spitsbergen geistlig betjening. Den sak har allerede været oppe; der har allerede været gjort de første forberedelser til at sende en prest til Spitsbergen. Der er altsaa en hel række av smaaomstændigheter,

som sammenlagt gir et bilde av, at Norge den hele tid har arbeidet for sine interesser.

Hvorledes vi skal stille os til spørsmålet om at faa erhvervet Spitsbergen til odel og eie eller at faa erhvervet Spitsbergen til forvaltning, tror jeg, det er overordentlig vanskelig for repræsentanterne i denne stund at ha nogen sterkt begrundet personlig mening om. Jeg for min del vover ikke at ha nogensomhelst mening om det med det ringe materiale, som hittil er forelagt os. Men jeg mener, at det avgjørende realitetsspørsmål for os er, at øen ikke kommer i nogen anden magts besiddelse. Hvis vi ikke faar den, er det vel litet sandsynlig at der kan træffes nogen anden international ordning for øens forvaltning. Det er ingen anden stat, som kan forvalte den slik.

Hvis øen skal vedbli at være en res nullius, saa risikerer vi naarsomhelst, at en anden magt sætter sig i besiddelse av den, og jeg mener, at for os er kjernen, at norske interesser ikke kan være tjent med, at Spitsbergen er i nogen anden magts besiddelse. Da vil den kunne være en brodd, rettet mot Nord-Norge; den vil aapne passagen for krigsskibe og lægge en stor del av vort land saa utsat, som vi ikke kan være tjent med.

Jeg nævnte tidligere at spørsmålet i virkeligheten ikke før har været diskutert i Norges Storting. Jeg mener, at det er en feil, nationalt og internationalt. Jeg mener, at det er en svakhet, at man bare drøfter det spørsmål for lukkede døre. I vore bestræbelser for at erhverve Spitsbergen, i vor internationale reklames tjeneste, om man vil bruke det bilde, anser jeg det for nødvendig, at der i et møte for aapne døre blir sagt de ord i Stortinget om Norges gamle krav paa Spitsbergen, om Norges syn paa Spitsbergens spørsmål til denne dag, paa den maate, som Utenriksministeren og den eller de repræsentanter, som har ordet, tidligere er kommet overens om; at de blir irettelagt paa en maate, som ikke saarer i Sverige, men tvertimot virker godt; at der blir sørget for, at disse uttalelser, som falder i den norske nationalforsamling, blir telegrafert til den svenske, den franske, den engelske og andre interessertelandes presse, slik at man ser, at det, som her gjøres av den norske Regjering, ikke er en handling, som gjøres fordækt, og som i Norge alene drøftes for lukkede døre, men at det er en handling, som i al beskedenhet understøttes av den alt overveiende folkeopinion og en stemning i nationalforsamlingen. Hvis det ikke kommer til orde, at det her virkelig er parlamentet, hvilket har sin store betydning for den offentlige mening baade i England og i Frankrig, - hvis det ikke kommer til orde og blir irettelagt fra norsk side, vil det være en alvorlig svækkelse av vor stilling, hvad enten vi ønsker Spitsbergen til odel og eie, eller vi nøier os med at faa øen til forvaltning.

Castberg: Det var først et par bemerkninger av mere formel art. Jeg er i stor utstrækning enig i de sidste bemerkninger, som faldt fra den sidste ærede taler. Da disse forhandlinger blev besluttet holdt for lukkede døre, motsatte jeg mig det ikke, og der faldt heller ikke nogen indvendinger

fra andet hold mot det. Jeg motsatte mig det ikke, fordi jeg vidste, der fra Utenriksministerens side vilde bli referert korrespondance, tildels telegrammer, som jeg var enig i ikke godt kunde fremlægges offentlig. Men jeg mener med den sidste ærede taler at diskussionen her i Stortinget absolut burde holdes offentlig, for aapne døre. Det gjælder spørsmåal av den art, at almenheten i vort eget land efter min mening har ret til at kræve dette, og det vilde bare gavne saken utadtil, om saa skedde. Jeg har gjentagende paa forrige Storting været blandt dem, som har protestert mot den efter min mening overdrevne skik at lukke dørene for utenrikspolitiske spørsmåals behandling, og jeg vil gjenta det her, at vi maa komme til at behandle de utenrikspolitiske spørsmåal for fuld offentlighet i langt større grad, end tilfældet har været hittil.

Hvad selve saken angaar, fremgaar der nu av debatten med ganske stor tydelighet to sider. Den ene er, om man saa vil kalde det, den politiske eller nationale, den anden den økonomiske. Hvad den nationale side angaar, saa er selvfølgelig enhver her fuldt villig til at erkjende de momenter av national art, som kan ligge i en sak som denne. Men jeg kan ikke negte, at det for mig har været litt vanskelig at mobilisere de nationale følelser likeoverfor denne stengruppe ute i Nordishavet. Hvis det var saa, at det gjaldt for Norge at gjenvinde sit gamle dominium, sit gamle herredømme paa ishavet, javel, da kunde det saa være; men i den henseende er der begaat forsyndelser mot Norge og brudd paa Norges ret av ganske anden art end det, det her gjælder, og hvorom der nu, da alt er under omformning, kanske kunde være opfordring til at reise motion. Jeg sigter til Norges gamle datterlande, Island og Færøene. I det omfang tror jeg, de nationale følelser kunde vækkes i adskillig større grad end tilfældet kan bli for Spitsbergen, tiltrods for de interessante artikler som - det fortjener fuld paaskjønnelse - i de sidste dage har staat i Morgenbladet og andre aviser om den side av saken. Uagtet jeg personlig - ialfald ser jeg det for øieblikket slik - ikke kan lægge nogen væsentlig vekt paa det nationale moment i dette spørsmåal, saa maa det jo selvfølgelig erkjendes, at helt kan man ikke slaa en strek over det; men av den betydning forekommer det mig ikke at være, at man skulde resikere væsentlige ulemper av reel art av hensyn dertil.

Hvad den anden side av saken, den økonomiske, angaar, saa maa jeg selvfølgelig bekjende, at jeg ikke tør bedømme, hvilken værdi der skal tillægges det økonomiske moment; men det forekommer mig, at alle uttalelser tat tilsammen om den økonomiske side av dette spørsmåal gjør, at man - henseet til det moment - maa være forsiktig med at overta noget, som ikke alene kan paaføre ganske væsentlige utgifter, men ogsaa ganske væsentlig risiko for ulemper av anden art. Jeg mener i det hele tat, at man overfor dette spørsmåal maa gaa frem med adskillig forsigtighet, og jeg forstaar Utenriksministeren og det, han refererte, derhen, at han ogsaa er av den opfatning. Det forekommer mig imidlertid, at det svar, som er referert som bifaldt av utenrikskomiteen, er noksaa svævende. Det er

vanskelig at bli paa det rene med hvad det egentlig indeholder. Har det tat standpunkt til spørsmålet om Spitsbergen som norsk territorium, eller Norges overhøihet med administration og lovgivning for Spitsbergen? Jeg kan ikke se at der er tat standpunkt til det. Da jeg stemte for dette ifjor høst var det ialfald min mening at der ikke blev tat standpunkt dertil. I den forbindelse er det en anden formel bemerkning jeg vil gjøre, nemlig at jeg hverken har stemt for eller imot den beslutning som nu er vedtat i utenrikskomiteen. Jeg var ikke tilstede ved voteringen, men jeg præciserte min opfatning i det væsentlige slik som jeg har gjort det og agter at gjøre det nu her i Stortinget.

Det som har fremkaldt forhandlingerne i 1907-1910, var som utenriksministeren refererte, utrygheten ved mangel paa retsregler og ordnede forhold i det hele paa Spitsbergen. Det er utgangspunktet. Og for mig staar det saa, at det væsentlige her er at vi opnaar en ordning med forvaltning og lovgivning o.s.v. paa Spitsbergen, som er betryggende og hvorved vi kan se vore interesser tilstrækkelig tilgodeset. De forhandlinger som blev ført fra 1907-1914 har git hele saken sit præg, og det er umulig for os at komme fra det moment i saken som disse forhandlinger indeholder, nemlig at andre magters interesse i spørsmålet er erkjendt. Jeg tror den ærede representant, som sisst hadde ordet, la for liten vekt paa disse forhandlinger og det præg som saken derved har faat, naar han mener at man paa en maate kunde slaa en strek over det og si: Vi føler os ikke bundet ved det. Selvfølgelig er vi ikke bunden ved de forslag som er fremkommet under forhandlingerne; men det, som - man kan si desværre, eller man kan la det være - binder os her, det er at Norge gjennom disse forhandlinger har tilkjendegit at det er et spørsmaal som interesserer andre magter, og som vi maa løse i forbindelse med andre magter. Man kan beklage det, men det er nu en kjendsgjerning. Og naar da utenriksministeren - som jeg mener, med fuld ret - i sin henvendelse til Sverige har sagt, at forutsætningen for Spitsbergens henlæggelse til Norge maa være alle interesserte magters godvillige samtykke, saa ligger jo deri en erkjendelse av dette overfor magterne i det hele, men spesielt overfor Sverige. Hvad angaar Rusland, saa forstod jeg det som blev sagt av den siste ærede taler, derhen, at efter at "det russiske rike har ophørt at eksistere", er det ute av spillet her. Men det er netop en av de tvilsomste og betænkeligste sider ved saken, at hvis man gaar Rusland forbi - jeg negter ikke, at vi kan bli nødt til det, fordi der ikke er nogen at forhandle med paa Ruslands vegne - hvad sikkerhet er der for at der ikke engang i fremtiden kan bli ikke alene reist krav, men gjort meget betydningsfulde angrep og bebreidelser mot Norge for at det har latt sig tildele denne øgruppe uten at Rusland blev spurt, og at Rusland ikke er bundet ved det. Det er mulig, at man ikke maa la sig avholde fra en ordning av den grund; men det kan vel være at det vilde være forsigtigst at man tilføiet ved en mulig international ordning her, at forutsætningen er at Rusland samtykker eller ikke protesterer mot en ordning som den der træffes.

Hvad der for mig staar som det væsentlige, er altsaa at der blir norsk forvaltning og norsk lovgivning paa Spitsbergen, men det vilde jeg ha uttrykt slik, at Stortinget samtykker i at Norge erklærer sig villig til at overta den byrde som det er at ha administrationen av og lovgivningen paa Spitsbergen. Det er ikke et krav vi stiller, som skal søkes gjennomført nu, fordi vi fisker i rørte vande, nu da hele Europa er i omformning, og vi tar ikke imot gaver fra seirherren til uvilje for dem der ikke har avgjørende ord nu i verdenssituationen; men vi skal tvertimot si: Hvis det internasjonalt ansees ønskelig, er vi villig til at ta paa os denne byrde. Den form forekommer mig at være baade den korrekte og den politisk forsigtige. - Hvad angaar Sverige, saa har jeg grund til at tro, at hvis der itide hadde været konfidentielt forhandlet med eller samtalt med Sverige om dette, saa vilde saken muligens kunne ha stillet sig anderledes end den nu gjør, efter det som er oplyst om en formel protest fra Sveriges side. Jeg sætter forresten et litet spørsmåltegn ved det som er oplyst om en "formel protest" fra Sverige. Det er oplyst, at den svenske minister i London paa anden eller tredje haand har meddelt noget derom, men jeg tror jeg har grund til ialfald at sætte et spørsmålstegn ved det.

Jeg vil forresten si, ganske i parentes, at denne episode med hensyn til Sverige har efter min mening hat en nyttig følge, og her kan jeg til min glædelige overraskelse slutte mig temmelig nøie til den sidste ærede talers uttalelser, til hr. Hambro, hvis uttalelser i dette spørsmåal jo har en særlig interesse, fordi hr. Hambro, om han end ikke under stortingssessionen er fungerende redaktør av en av de største aviser, dog staar i et nøie forhold til den. De uttalelser, som faldt fra hr. Hambros side om vort forhold til Sverige, mener jeg, stort set, var rigtige, og det er paakrævet at det kommer offentlig frem, jeg hadde nær sagt - ialfald for den nærmeste fremtids vedkommende - sent og tidlig, fordi vi er kommet op i en nyskandinavisme, et samarbeidssnak og en samarbeidsbestrebelse paa alle omraader, som kan føre til forhold som indeholder farer for vort land, og som vi dog skulde være opmerkssomme paa, kan være farlige for vort land med vor historie. Jeg gjentar, at det glæder mig at høre fra det hold dette saa skarpt pointert, som det blev gjort av den sidste ærede taler. Jeg føler mig efter uttalelser, som gjentagende er faldt specielt i utenrikskomiteen fra regjeringens chef og fra utenriksministeren, tilbøielig til at anta, at den opfatning i adskillig utstrækning deles ogsaa paa de hold.

Der kunde være meget at si om denne sak, men jeg vil sammenfatte min opfatning derhen, at likesaalitt som jeg har stemt for eller mot den uttalelse, som utenrikskomiteen har vedtat, likesaalitt vil jeg efter den kortvarige forberedelse, som saken har faat, ogsaa for utenrikskomiteens medlemmer, være med paa en uttalelse - og der er vel heller ikke spørsmåal om votering - som enten i sin uklarhet aapner veien for mange slags fremgangsmaater, eller som kan gi anledning til, at vi kommer ind i forhold, som kan medføre fremtidige

vanskeligheter og forviklinger. Det, som vilde tilfredsstillende mig mest - og det falder sammen med uttalelser fra andet hold her, blandt andet laa det i adskillig utstrækning i hr. Magnus Nilssens uttalelser - det var, at Stortinget sa, at det samtykket i, at Norge erklærte sig villig til at overta overhøiheten over Spitsbergen og Bjørnøen med administration av og lovgivning for disse øer, saafremt det kan ske med samtykke av de interesserte magter. Videre end det tror jeg ikke, man bør gaa, og det skulde være av interesse at faa præcisert, om ikke det ogsaa falder sammen med, hvad der er utenriksministerens opfatning. Jeg vil specielt si, at jeg mener ikke, at det er enten heldig eller paakrævet at stille som et krav eller et ønske fra norsk side, at man skal forlate det, som har været forutsætningen tidligere, at det er en norsk overhøihet over Spitsbergen, man sigter paa, at man forlater det uten videre paa grund av den nye verdenssituation, som er indtraadt.

Sluttelig vil jeg bare si, at jeg er helt enig i de uttalelser, som er faldt, at hvad det først og fremst gjælder for os i denne sak er at søke at hindre, at nogen anden magt faar herredømme over Spitsbergen. Men det tror jeg, man kan gaa ut fra, at stormagterne selv vil staa paa post mot - selv om England skulle ha hemmelige ønsker om det - men ihvertfald hvis ikke England har ønske om det, saa er rivaliseringen mellem magterne garanti for, at den ordning, som forsaavidt lettest kan træffes, er en ordning, hvor et litet land som Norge faar raadighet, overhøihet over Spitsbergen og ikke en enkelt stormagt. Jeg vil henstille - det maa vel ansees som overflødig efter den debat, som er ført baade i utenrikskomiteen og her og efter de uttalelser, som er faldt ogsaa fra utenriksministeren - jeg vil henstille, at noget av det, man først og fremst har for øie nu under de fortsatte forhandlinger, det er ogsaa fortrolige konferanser med den svenske regjering om dette, som dog maa forstaa, at den ikke tjener sin egen interesse ved at lægge sig paa tverke for, hvad Norge med føie maatte ønske her, og disse forhandlinger bør om mulig ikke indskrænkes til at føres med den herværende svenske minister.

Præsidenten: Um det skal vera von um aa verta ferdige med denne saki i fyremiddag, maa talarane avgrensa seg. Me skal hava ein interpellasjon i ettermiddagsmøtet.

Buen: Jeg er helt enig i den betragtning, som har gjort sig gjældende fra hr. Castbergs og hr. Hambros side, at ønskelig var det, om vi kunde tale for aapne døre om alle disse ting. Men som jeg før har sagt, det ligger jo væsentlig i utenriksministerens haand, for hvis vi skal tale for aapne døre, faar vi vel ikke lagt tingene saa klart frem, som vi kan faa for lukkede døre. Det er altsaa et praktisk spørsmaal, som her gjør sig gjældende. Men jeg vil ogsaa understreke det, at regjeringen og denne forsamling bør gjøre sig størst mulig umake med at faa lagt alle spørsmaal frem for offentligheten i størst mulig utstrækning; noget andet kan jeg ikke si om det.

Her er talt om ændret opfatning i spørsmålet. Jeg kan ikke se det slik, og jeg forstaar ikke rigtig hr. Castberg nu, naar han saa sterkt præciserer, at han i utenrikskomiteen hverken har stemt for eller mot den beslutning, som blev vedtat i utenrikskomiteen, for den beslutning, som nu blev vedtat i utenrikskomiteen, er en ordret gjentagelse av det, som blev vedtat i utenrikskomiteen 16. november i høst. Jeg kan jo ikke erindre nu i farten, om hr. Castberg var tilstede da, men den beslutning var enstemmig, saa det er kun en gjentagelse av hvad vi før har besluttet i utenrikskomiteen. Likeoverfor min partifølge, hr. Magnus Nilssen som ikke stemte for denne beslutning i komiteen vil jeg si, at jeg ser ingen væsensforskjøl i den opfatning han hævder og den som finder sit uttrykk i den vedtagne beslutning. Enten vi siger at Norge er villig til i tilfælde av at det internationalt findes hensiktsmessig, at overta Spitsbergen eller forvaltningen av Spitsbergen, eller vi siger at Norge anser det for internationalt mest tilfredsstillende, at Norge overtar Spitsbergen og ser med tilfredshet en saadan løsning av spørsmålet, saa ser jeg ingen væsensforskjøl i de uttryksformer. Indholdet er jo det samme. Og naar det yderligere er understreket av utenriksministeren likeoverfor den svenske gesandt og understreket av dem som motiverte sin stemmegivning inden komiteen - fra flere hold, ogsaa fra mig - at forutsætningen for dette er at det vinder samtlige interessertes godvillige samtykke, skjønner jeg ikke denne megen tale om det ændrede standpunkt eller det uforsigtige standpunkt i det ene tilfælde i motsætning til det andet. For mig staar det slik, at vi maa se paa forholdene slik som de nu engang ligger an, og vi kan ikke se bort fra den indbydelse til Spitsbergen-konferance som paa et tidligere tidspunkt er utstedt av den norske regjering i konsens med den norske nationalforsamling. Vi kan jo ikke løpe bort fra det som før er sagt. Naar hr. Bernhard Hanssen endog nævnte ordet annektion i denne forbindelse, saa klinger det jo slik at man maa smile. Det falder vel ikke nogen ind at tænke paa Norge som et annekterende land i denne store verdenskamp. Det vi kan opnaa kan vi bare opnaa ved fredelige forhandlinger og ved at spille en meget beskeden rolle under disse forhandlinger. Men forholdet ligger slik an, at der arbeides der oppe. Der er endel mennesker som stadig opholder sig paa Spitsbergen, og de fleste av de mennesker er nordmænd. Altsaa har vi den første og største opfordring til at se paa tingene slik som de ligger an. Og med hensyn til de utgifter som landet kan paadra sig ved at paata sig forvaltningen der oppe, saa gaar jeg utfra som en selvgiven forutsætning, at hvis det skal drives der oppe, saa maa bedrifterne bære de nødvendige omkostninger. Det maa være et usvigelig led i den ordning som træffes. Her er talt om at det lønner sig ikke at arbeidskraften trækkes bort fra det nordlige Norge, men jeg tror likeoverfor hr. Rye Holmboe at turde si, at hvis der er utsigt til at tjene penger paa Spitsbergen, saa vil arbeidskraften bli trukket bort baade fra Nordnorge og Sydnorge, uten hensyn til hvad vi her beslutter, hvis vi da ikke vil forby utvandring til Spitsbergen - og det er vel et spørsmål som vi bør betænke os

to gange paa. Hvis der er penge at tjene der oppe, saa vil der bli stordrift og der vil samles flere og flere folk. Spørsmålet er bare: Skal der være anarki der oppe, eller skal der være orden? Og nu bør vi huske paa, at der bør være litt sammenhæng i tingene. Denne forsamling har besluttet - det er paapekt av flere tidligere talere - en række foranstaltninger. Det er ikke saa overvåttas meget, men tilsammenlagt gjør det som Hr. Hambro sa, ikke saa litet. Vi har etableret traadløs telegraf paa Spitsbergen med bistationer paa forskjellige steder der. Postforbindelse er etableret. Dette medfører omkostninger for den norske stat. Selvfølgelig er jeg likesaa sterkt som Hr. Magnus Nilssen opmerksom paa den ting, at vor befatning med dette spørsmål ikke skal og ikke maa bringe os i et mindre godt forhold til Sverige, og jeg vil ta en reservation likeoverfor de uttalelser som er fremkommet fra hr. Hambro og fra hr. Castberg. Det var ganske interessant at høre hr. Hambro, som i en fei avskaffet det russiske rike. Det russiske rike er ophørt at existere, siger hr. Hambro. Jeg tror vi gjør forsigtigst i ikke at regne med det. Det tør vel hände at vi endnu kommer til at regne med det russiske rike, og at det ikke ligger i hr. Hambros haand at bestemme om hvorvidt det existerer eller ikke. Jeg synes det er en vel overfladisk tale.

(Hambro: Jeg citerte bare "Dagens Nyheter".)

"Dagens Nyheter" og hr. Hambro har naturligvis stor indflydelse, men jeg tør ikke bygge paa nogen av dem. Ligervis naar hr. Hambro taler om aanden i Sverige. Jeg vet ikke om det skal kaldes et fremskridt fra "Morgenbladets" unionsdage. Da var der ogsaa en "aand" i Sverige, men da lød tonen noget anderledes fra det hold. I det hele tat synes jeg at denne mangel paa balance ikke er særlig betryggende, og jeg tror, at der findes en aand i Sverige og en aand i Norge, som vi bør være opmerksom paa. Og det er jeg enig med hr. Castberg i, at vi nok skal være opmerksom paa den skandinavisme, som kanskje fører det høieste ord, nu skal vi være opmerksom paa spekulant-skandinavismen, men jeg vil understreke nødvendigheten av at vi fæstner og utdyper den skandinavisme, hvor folkene møtes i fælles følelser og fælles interesser. Og da tror jeg det vilde være heldig, om vi kunde etablere en nøiere parlamentarisk kontakt mellem Norge og Sverige og ikke bare holde os til den diplomatiske kontakt, som ikke altid staar i overensstemmelse med folkets meninger og følelser. Jeg kan ikke si andet end at den besked som regjeringen har faat paa et tidligere tidspunkt, den har regjeringen grund til at følge fremdeles. Det er dette som i virkeligheten indeholdes baade i utenrikskomiteens standpunkt og i de uttalelser som er fremkommet fra hr. Magnus Nilssen. Vi har interessert os for at faa orden i tingene paa Spitsbergen, en ordnet administration, som jo alle vel maa indrømme naturligst egner sig for de norske myndigheter at besørge. Men det maa ske under den uttrykkelige forutsætning, at der ikke blir rivninger av nogen art mellem de interesserte parter og Norge, saaledes som det blev besluttet i utenrikskomiteen den 16de

november ifjor. Det samme har den nu besluttet. Og som sagt, jeg ser ingen væsensforskjel - knapt nok nogen nuanceforskjel mellem hr. Magnus Nilssens ræsonnement og det vi andre fører. Derfor tror jeg det er rigtig, at ogsaa denne forsamling slutter sig til denne beslutning, og at vi nu i alle fald holder paa det standpunkt vi har indtat. Naturligvis er det regjeringens ansvar først og fremst, som det her er spørsmål om, men jeg vil rigtignok si, at naar regjeringen spør os, hvordan Stortinget stiller sig til dette spørsmål, saa er det ikke at ta noget standpunkt, at man siger: jeg stemmer hverken for eller imot.

W. Konow: Det er talt saa meget om denne sak, at jeg kan fatte mig i korthet, men det er dog enkelte ting, som jeg synes jeg maa faa uttale mig om. Jeg er uenig i flere av de uttalelser som er fremkommet. Jeg kan i meget henholde mig til, hvad repræsentanten for Kristiania, hr. Hambro uttalte og ogsaa til hvad hr. Eyde uttalte. Men det blev av hr. Bernhard Hanssen uttalt ting, som jeg ikke synes bør staa uimotsagt. Det er sagt, at vi skal frafalde det standpunkt, som Norge indtok i 1907, og at det var vor skyld, at der var kommet en misstemning i Sverige, som hadde git sig uttryk i en protest mot Norges henstilling - eller hvad jeg skal kalde det - om at disse øer, Spitsbergen og Bjørnøen bør henlægges til Norge. Jeg er ikke enig i det. Norges politik overfor Spitsbergen har i virkeligheten altid været den samme. Vi har like fra det 13de aarhundrede hævdet besiddelsen av Spitsbergen. Vi har ikke alene hævdet en overhøihetsret, men vi har hævdet besiddelsen, og denne hævde har været opretholdt gjennom hele dansketiden, saaledes som hr. Hambro sa i sit foredrag. Men der hændte under unionen med Sverige forskjellige ting, som gjorde at det var ønskelig for Norge at faa denne ret uttrykkelig anerkjendt av magterne. I den anledning fremkom der - saavidt jeg erindrer - i 1872 fra norsk side - det var fra Fredrik Stang og Vogt og visselig efter konferance med de ledende mænd i Stortinget - en henstilling til magterne om anerkjendelse av denne Norges gamle ret. Det var altsaa den norske regjeringens standpunkt, og det blev fremsat av den svenske utenriksminister under den form, at disse øer anerkjendes som tilhørende den norske krone - altsaa ikke unionen, ikke den svensk-norske stat under en eller anden form - men den norske krone. Der var ikke tvil om, at Spitsbergen tilhørte Norge. Men dette stødte paa motstand fra Rusland og Tyskland, mens Sverige dengang intet hadde at indvende. Tvertimot, Sverige hævdet Norges ret til Spitsbergen og Bjørnøen. Saa kom disse forhandlinger i 1907. Det var vel nærmest fordi der hadde gjort sig visse bevægelser gjældende i Sverige mot at Norge skulde kunne erhverve disse øer. I hvert fald ser vi av de konferencer, som blev avholdt i Kristiania fra 1907 til 1914, at i alle de forslag, som den norske regjering fremsatte, var motstanden fra Sveriges side - uavladelig var der motstand. Den norske regjeringens standpunkt blev ikke bifaldt. For at faa ende paa den uorden, som hersket under den tilstand, hvori øerne befandt sig, idet de var ingens land, indbød vi de interesserte magter til en

konferanse og fremla forslag i den anledning; men de gaar ikke ind paa det. Er vi saa bundet til dette forslag? Er vi saa bestandig bundet til dette, at skulle henlægge det under magternes avgjørelse? Kan vi derfor siges at ha frafaldt vor gamle ret til disse øer, forsaavidt vi ønsker at fastholde den? Jeg tror det ikke. Jeg tror ikke, man kan si, at man av den grund har frafaldt sin ret, om jeg saa maa si, til at hævde besiddelsen av disse øer, hvis man hadde magt til det; men det har vi ikke. At vi saa derved, at vor utenriksminister gir vore gesandter i opdrag at henstille, at disse øer maa henlægges til Norge, skal ha paadrat os en skyld likeoverfor Sverige, som skal berettigede dem der til at nedlægge formelle protester mot dette, ja, det fatter jeg ikke! Vi skal ha begaaet en slags forbrydelse likeoverfor Sverige! Sverige har fremsat krav med hensyn til Aalandsøerne, og vi har baade i smaatt og stort støttet Sveriges krav, som er kommet frem i den senere tid. Naar saa Sverige kommer med en formel protest mot krav, som Norge tror, det har likesaa megen ret som Sverige til at stille efter historien, og som Sverige maa vite om, da dets egen utenriksminister, som dengang var Norges, har fremholdt likeoverfor magterne, at Spitsbergen burde henlægges til den norske krone, ja, saa synes jeg ikke, at man her med engang behøver at ta Sverige i forsvar som den, mot hvem vi har begaaet internasjonalt set en forbrydelse, som berettiger til protest. Det hadde ingen ret til at protestere! Det har selv i sin tid anerkjendt gjennom sin utenriksministers optræden i 1872, at vi har ret til Spitsbergen - likesaa god en ret, ja, en langt bedre ret end den, Sverige har til Aalandsøerne. Vi har selvfølgelig ikke fremsat nogen protest mot en handling likeoverfor Aalandsøerne; men vi har støttet det, uagtet det kanskje kunde stille os i et ikke-venlig forhold til Finland. I det hele tat, dette, at vi skulde ha opgit vor gamle ret, det synes mig ikke at ha nogen virkelig værdi. Men saa siger man: "Ja, men disse øer er ikke stort værd; det er disse kullene - de kan ikke utvindes med fordel." Ja - er man saa sikker paa det? Er man saa sikker paa kulprisen i den kommende tid? Tror man, at man atter vil faa de samme priser paa kul, som man hadde før krigen? Der kan komme mange forhold der, som gjør, at disse Spitsbergenkul allikevel blir fordelagtige at faa til Norge. Men det, som jeg legger mest vekt paa, er ikke netop, om det vil bli en fordel. Jeg tænker mig, at man for tiden forresten ikke vet saa nøie, hvad Spitsbergen virkelig er værd. Det heter f.eks. om en av vore gamle besiddelser, Grønland, at der er nu lagt større fremtidsmuligheter for den danske stats utnyttelse end det vilde ha været i nogen av de andre gamle norske besiddelser eller lande, som Danmark ved en - jeg hadde nær sagt - skjæbnens ironi har tilegnet sig fra Norge, Island og Færøerne og de andre. Men det, som jeg legger mest vekt paa, er det, at Norge bør hævde sin gamle ret. Jeg synes, at det er et nasjonalt krav til os, at vi ialfald ikke frafalder det, at vi ikke likesom, efterat vi har tapt saa meget ved de skjæbnens begivenheter, som har hændt os, ogsaa selv skal gi paa baaten Spitsbergen. Og hvis vi ikke det vil, hvis vi ikke vil frafalde vor ret, saa maa vi hævde vor ret! Der gives ingen

anden vei for en stat til at fastholde sin ret end at hævde den - simpelthen hævde den, ikke bede de andre magter, om de godhetsfuldt vil gi sit samtykke. Nationernes forbund gir os naturligvis ikke eiendomsretten eller besiddelsesretten eller høihetsret, eller hvad man vil kalde det, til Spitsbergen, medmindre de andre magter samtykker i det; men vi skal ikke der ligge paa knæ for alle magter for at bede dem godhetsfuldt gi sit samtykke; men vi skal si: "Det er vor gamle ret, og vi ønsker at faa det. Vi henstiller, at Spitsbergen henlægges til Norge" - saaledes som det ogsaa er skedd ved den cirkulærskrivelse til vore gesandter, som utenriksministeren har sendt til alle magter. Jeg antar, at Sveriges regjering er blit bekjendt med den; jeg antar, at det, at Sveriges regjering er blit bekjendt med den cirkulærskrivelse, er grunden til, at det har nedlagt en protest, saa det er saa langt fra, at vi har skyld der, at Sverige, netop fordi det er underrettet om cirkulærskrivelsen, har nedlagt sin protest. Jeg synes det er noget saarende i dette, at vi nu, naar vi er et selvstændig rike og har hævdet os som saadant under krigen, da likesom skal si: ja, vi skal kanskje være villige til at ta imot det, men vi bryr os igrunnen ikke noget om det. Vi kan ikke vite, hvad det er værd. Vi skal ikke frafalde noget, som kan bli noget værd. At administrationen av disse øer skal bli saa kostbar tror jeg ikke, hvis vi bare faar en forstandig administration, og øerne maa selv bære sine administrationsutgifter, og de tror jeg ikke er saa vanskelig, hvis det er mulig, at der blir nogen drift der.

Jeg vilde ogsaa gjerne, at disse forhandlinger skulde ha skedd for aapne dører, men der er faldt saa mange uttalelser her i salen idag, som jeg synes ikke er av den beskaffenhet, at de skulde læses og vites enten av folk her i Norge eller, hr. præsident, i utlandet. Jeg har følt det noget ydmygende, at man saaledes her igrunnen skal ha tat fra enkelte repræsentanters side et standpunkt, som maa opfattes som en frafaldelse av vor ret, av hævdelser av vor ret til disse gamle besiddelser.

Stousland: Jeg er av gode grunde avskaaret fra at delta i den realitetsdebat, som har fundet sted her iformiddag, men naar jeg allikevel har tillatt mig at begjære ordet, saa er det for at peke paa et forhold, som efter min opfatning maa forandres. Den ærede utenriksminister uttalte, at naar Stortinget hadde tat beslutning i denne sak, vilde regjeringen straks telegrafere instruks til den norske minister i Paris. Statsraaden meddelte samtidig, at utenrikskomiteen mot en stemme hadde tiltraadt regjeringens plan. Fra utenrikskomiteen som saadan har jeg ialfald ikke hat anledning til at se eller høre nogen uttalelse om dette spørsmaal. Den ordning, som Stortinget nu uten nogensomhelst forberedelse skal gi sin tilslutning til, er vel neppe en ret og slet bagatelsak, enten man nu ser den fra nationalt, økonomisk eller politisk synspunkt. Og de beslutninger, som Stortinget fatter i saken, behøver vel heller ikke at bli helt uten konsekvenser. Men allikevel skal Stortinget nu uten varsel, uten nogensomhelst anledning til at se en eneste linje om saken straks ta sin del

av ansvaret. Ikke engang meddelelse om, at spørsmålet overhodet skal behandles her idag, er kommet os for øie. Og da to repræsentanter hadde hat ordet iformiddag, saa fandt præsidenten det paakrævet at begrense tiden for senere talere til tre minutter og henstillet til de indtegnede talere at fatte sig i korthet. Jeg skal imøtekomme den ærede præsidents sidste opfordring. Jeg skal fatte mig endogsaa meget kort. Enten faar Stortingets utenrikskomite ordne disse affærer paa Stortingets vegne eller ogsaa faar Stortinget faa den fornødne tid og de fornødne oplysninger til at sætte sig saapas ind i sakerne, at Stortingets almindelige medlemmer kan ta sin del av ansvaret. Forøvrig slutter jeg mig helt ut til repræsentanterne, d'herrer Hambro's og Castberg's krav om den størst mulige offentlighet ved slike sakers behandling.

Wollnick: Da jeg gik hit idag, var jeg betænkt paa at foreslaa, at disse forhandlinger skulde holdes for aapne dører. Jeg har altid været en levende tilhenger av mest mulig offentlighet i disse ting, og jeg tror, det er et bestemt og utbredt krav blandt vort folk, at der gaaes til en forandring i den maate, hvorpaa disse saker behandles. Naar jeg allikevel ikke stillet noget forslag i saa henseende ved Stortingets begyndelse idag, saa var det, fordi jeg ikke som ny mand vilde forsøke paa straks at bringe ind en praksis, som jeg antok ikke kunde anvendes idag, siden ikke nogen av utenrikskomiteens medlemmer bragte det forslag, at disse forhandlinger skulde holdes for aapne dører. Nu er der imidlertid under debatten fra flere hold, saaledes fra d'herrer Hambro's og Castberg's side, fremholdt ønskeligheten av, at offentligheten blir mest mulig kjendt med dette, og jeg slutter mig til de herrers ønske om at saa sker. Jeg mener, det vil være ikke alene heldig, men likefrem nødvendig, at den debat, som er ført her, offentliggjøres, at pressen faar adgang til at offentliggjøre hvad den vil av, hvad der er sagt her idag. Jeg kan tænke mig, at utenriksministeren vil gjøre nogen begrensning for de dokumenters vedkommende, som han har citert her idag, men hvad Stortingets medlemmer har sagt her idag mener jeg den norske almenhet har krav paa at bli bekjendt med. Jeg vil ogsaa slutte mig til den beklagelse som den forrige taler uttalte over den fremgangsmaate, som er benyttet likeoverfor Stortinget i denne sak. Vi har, som han sa, ikke engang faat vite hvad det var vi skulde behandle, og det er dog et stivt stykke at komme og forlange, at Stortingets medlemmer paa grundlag av en hurtig og lavmælt oplæsning av en række vigtige dokumenter fra utenriksministerens side skal gaa til det vigtige skridt at ta standpunkt i en saa betydelig sak som denne. Jeg vet ikke hvorledes der har været forholdt før med hensyn til lignende saker, men jeg vil haape, at man for fremtiden faar anledning til at læse det, som skal behandles, paa forhaand, saa at man har noget indblik i det og at man med nogen forutsætning til nytte baade for sig selv og andre kanskje kan delta i realitetsdebatten. Jeg vil haape at man herefter altid, før saker som disse behandles, legger ut itide alle dokumenter, saaledes at Stortingets medlemmer kan gjøre sig bekjendt med

alle mulige detaljer. Hvad sakens realitet angaar vil jeg si, at det har forundret mig at bli bekjendt med den stilling som utenrikskomiteen den 16. november ifjor har tat til dette spørmaal, da den fattet den beslutning, hvori det siges, at "Da det efter erfaringerne under konferancerne om Spitsbergen maa ansees for den internationalt mest tilfredsstillende ordning, at disse øer tilfalder Norge, ser den norske regjering med tilfredshet en saadan løsning, hvilken løsning ikke behøver at utelukke at tvistigheter mellem interesserte om, hvem der nu rettslig er eier av felter der, avgjøres ved international domstol". Man ser altsaa med tilfredshet en løsning om hvilken det straks i samme sætning siges, at den vil føre til tvistigheter mellem de interesserte. Og hvor mange interesserte er det ikke her? Jeg er forundret over at Stortingets utenrikskomite gav sin tilslutning til en saadan uttalelse. Jeg vil likefrem stemme imot, at vi nu paany sanktionerer dette. Hvorledes det er gaat frem med de nye skridt som er tat overfor Sverige, det staar for mig noget uklart efter hr. Konows opplysninger. Han mente at Sverige var gjort bekjendt med det, mens jo andre er av den oppfatning, at Sverige ikke var blit bekjendt med det. Er forholdet det, at man er gaat Sverige forbi, saa mener jeg det er uriktig. Jeg synes det er internationalt uriktig, likesom jeg paa den anden side finder det internationalt uriktig, at Sverige ikke har underrettet os om sin protest.

For at imøtekomme præsidentens henstilling om at være saa kort som mulig, kan jeg i det væsentlige slutte mig til, hvad hr. Bernhard Hanssen uttalte om den side av saken. Det er meget beklagelig, at der fra vor utenriksministers side skal gaaes frem paa en saadan maate, at det gode forhold i Norden skal sættes i fare. Det er meget beklagelig. Hvad de reelle indvendinger angaar, henholder jeg mig til de vægtige opplysninger som blev git av hr. Rye Holmboe, og jeg skal ikke gaa videre ind paa det. Det var opplysninger, bemerkninger og betragtninger, som jeg tror Stortinget bør tillægge den aller største vægt. Med hensyn til min stilling til saken saa falder den helt sammen med hvad der er fremholdt av minister Hagerup, og jeg vil faa lov til at gjenta hans ord, som jeg gjør til mine. Han siger først, at han med stor bekymring har erfaret, "at Norge ved fredskonferansen har fremsat begjæring om, at Spitsbergen maa bli lagt under dets territorialhøihet". Det er navnlig 2 hensyn, som han her tillægger avgjørende vægt: "Det ene er hensynet til de betydelige interesser, som store magters undersaatte allerede har erhvervet paa Spitsbergen, og som vil kunne aapne døren for en intervention fra disse magters side. Naar Norge har overtat eneansvaret for øgruppens administration, vil faren for en saadan indblanding være saa meget mere nærliggende som det paa grund av de geografiske forhold vil være yderst vanskelig - selv med meget betydelige finansielle ofre - at garantere en fuldkomment ordnet tilstand i disse arktiske egne". Jeg tror Stortinget gjør vel i at tillægge disse ord av minister Hagerup den aller største vægt. Det er sterke ord, naar han f.ex. siger, at han har stor bekymring for dette, men jeg tror de er vel beføiet. Vi kan her komme op i et forhold, som kan bli den største fare for

vort forhold i fremtiden baade til den ene og den anden magt, baade til Sverige og ikke mindst - kan jeg tænke mig - til Rusland. Jeg vet ikke hvad man har tænkt at gjøre med hensyn til Rusland. Jeg hører ikke til dem som mener, at man skal sætte Rusland ut av betragtning. Jeg mener at Rusland maa behandles fuldstændig sidestillet med enhver anden magt, men jeg har ikke hørt noget om, hvorledes man har tænkt at stille sig til Russland, om man har tænkt at faa ogsaa dets samtykke til den fremgangsmaate man nu anbefaler. Men enten man ser dette fra den ene eller den anden side, saa er det ikke tvilsomt, at vi kan risikere at komme op i meget vanskelige tilstande. Fremfor alt synes jeg vi skulde frabe os dette at rake kastanjerne ut av ilden for stormagterne ved at stille os til disposition som internasjonalt politi paa denne lille øgruppe oppe i Ishavet.

Saa vil jeg tilslut uttale, at efter min opfatning er det uheldig, at vore diplomater uttaler sig paa den maate, som det viser sig at minister Wedel Jarlsberg har gjort under diskussionen om disse ting med fremmede magters repræsentanter. Han siger saaledes, at "hvad det gode forhold i Norden angik, forekom det mig, at det netop var til Sverige ikke at sætte dette paa spil". Og han siger videre: "Mig forekom det, at Sverige heller burde støtte os, likesom jeg altid her, naar jeg derom blev spurt, hadde fremholdt, at jeg fandt det ganske retfærdig om Sverige fik Aalandsøerne". Jeg finder det meget uheldig, at vore diplomater paa den maate blander sig i hvad andre stater ønsker eller ikke ønsker. Det smaker noget av at man likesom vil være med og dele byttet. Det gjenkalder i erindringen det gamle ord: "do ut des" - jeg gir for at du skal gi meg. Vi gir Sverige Aalandsøerne, forat Sverige skal være med paa at anerkjende vor overhøihetsret over Spitsbergen. Naar vi har vært saa heldig at kunne holde os utenfor de store internationale forviklinger, saa er det meget beklagelig, at vi nu under fredsforhandlingerne paa denne maate skal blande os i det store internationale oppgjør. Det er saa meget mere beklagelig som sir Howard til minister Wedel Jarlsberg uttalte, at han ikke mente at Sveriges protest vilde forhindre vort ønskes opfyldelse. Men sa han "der vil bli noget spektakel, men naar Sverige faar Aalandsøerne, faar det være fornøiet dermed".

Der vil bli meget spektakel, siger Sir Howard. Jeg tror, at vi gjør vel i at lægge os disse ord paa minde. Skal vi stemme over dette nu, saa vil jeg stemme mot det fremsatte forslag. Jeg kunde gjerne være tilbøilig til at stemme for et sterkere forslag, et andet forslag, som uttrykkelig gik ut paa, at vi vil frabe os enhver befatning med Spitsbergen. Vi vil ikke være internasjonalt politi, vi vil ikke rake kastanjerne av ilden for stormagterne, vi vil faa lov til at leve vort eget liv i vort eget land, vareta vore interesser og hjelpe dem op, men vi vil ikke sprede vore kræfter, vi vil ikke ødelægge vore kræfter ved at stille os i andre magters tjeneste i en sak som denne.

Statsminister Gunnar Knudsen: Jeg vil straks benytte den anledning jeg har faat, til at fjærne en misforstaaelse, som

de to sidste ærede talere har gjort sig skyldig i. Det er ikke meningen, og det er ikke fremsat krav om nogen votering i Stortinget i anledning av dette spørsmål. Det er en fuldstændig misforstaaelse av begge de to ærede talere. Hvis der av Stortinget skulde kræves en votering, er jeg ganske enig i, at der maatte være baade git bedre tid og git flere oplysninger i tide om det spørsmål, som der skulde voteres over, men det er ikke meningen, det har aldrig været meningen, naar disse utenrikske spørsmål behandles her i Stortinget for lukkede døre. Vi har i disse kriseaarene gjentagne ganger hat anledning til at gi oplysninger angaaende den utenrikspolitiske stilling konfidentielt til Stortingets medlemmer. Det er meddelelser som sker, fordi landets repræsentanter bør har fuld besked om, hvad der foregaar i utlandet med hensyn til norsk politik og utenlandsk politik, forsaavidt angaar Norge. Det er det, som sker ogsaa idag. Det vil selvfølgelig være ganske umulig at forelægge Stortinget alle de mangfoldige spørsmål, som vi diskuterer i utenrikskomiteen. Skulde denne forsamling gi sig til at diskutere det, maatte den først og fremst være underrettet og komme fuldt og helt ind i det maskineri, som kaldes utenrikspolitikken, og det er sandelig ikke lidet. Det er vanskelig nok for regjeringen at følge med, og utenrikskomiteen selvfølgelig ogsaa. Skulde saa Stortinget ha disse samme oplysninger og gi sig til at diskutere dem, vilde det snart sagt bli endeløst. Jeg er overbevist om, at det vilde ikke vare længe, før Stortinget vilde frabe sig det hele. Det, som sker idag, er det samme som er sket mange ganger før. Man har gaat ut fra, at det vil interessere Stortingets medlemmer at vite, hvad der foregaar med hensyn til dette spørsmål, Spitsbergenspørsmålet, som jo ogsaa nu er oppe i den offentlige diskussion.

Jeg vil ogsaa nytte leiligheten til at rette en anden misforstaaelse. Det blev at den sidste taler citert en uttalelse av minister Hagerup i hans beretning fra Stockholm, og hvori han nævner, at Norge har "begjært" at faa Spitsbergen. Det er ikke tilfælde. Det er en misforstaaelse av minister Hagerup. Det er det, som nu er diskutert, under hvilke former man skal la fredskongressen vite, at man er villig til at overta Spitsbergen. Vi mener, at den heldigste form vil være, at Spitsbergen tilfalder Norge, tilfalder Norge som eiendom, som Norge selv er i det norske folks eie. Men jeg vil straks legge til det, at det er selvfølgelig ganske umulig for nogen at kunne si, hvad resultatet av disse forhandlinger maatte bli. Det vil visselig være mest tilfredsstillende for Norge, at det blev en del av Norge. Derved vilde de interesser, som er de norske, og som er de alt overveiende for Spitsbergen bli bedst ivaretat. Men selvfølgelig, det kan komme til at fortone sig ganske anderledes. Det kan godt hände, at det vil bli saadan, som det blev nævnt under en av disse diplomatiske samtaler, som er referert idag av utenriksministeren, at Norge faar et mandat av Nationernes forbund til at overta forvaltningen. Det kan gjerne være. Hvilken form det end blir - vi er naturligvis ikke helt herre over det - saa faar vi iallfall slaa os til ro med det, vi

faar; for det maa vel være paa det rene her i denne forsamling, at hvad form man end faar, enten det blir som eiendom, eller det blir som overhøihet eller forvaltning eller mandat, eller hvad man vil kalde det, vil det være langt at foretrække for det forslag til ordning, som blev utarbeidet av kongressen her i Kristiania i 1914. Jeg skal bare nevne den ene ting, at man tænkte sig, at schweizisk lovgivning skulde anvendes overfor norske arbeidere og funktionærer. Det er jo alt overveiende nordmænd, som ligger deroppe, det er næsten ingen utlændinger. Hvem skulde haandtere denne schweiziske lovgivning? Man maatte vel ha schweizere til det. Eller ogsaa maatte man sende jurister ned til Schweiz og studere schweizisk lovgivning, og det er ikke letvindt, det tar nogen aar at sætte sig inn i et lands lovgivning, det vet vi jo. Nei, det forslag som syntes, teoretisk ialfald, at vinde adskillig tilslutning, og som blev utarbeidet i 1914, tror jeg nok i praksis vil vise sig at være aldeles fortvilet og alt andet end tilfredsstillende for baade nordmænd og norske interesser - værst for nordmænd naturligvis. Kapitalinteresser er beskyttet omtrent paa samme maate i alle lande. Jeg tror ikke, det kan være saa farlig. Men i norske borgeres interesse og i de norske arbeideres interesse tror jeg neppe, det vil være, at man fik et utenlandsk styre etablert paa Spitsbergen, som jo snart sagt faktisk er en norsk provins. Faktisk er den det. Naar den sidste taler mener, man skulde indskrænke sig til at vareta norske interesser, saa er jeg litt forbauset over at høre den uttalelse. Det er jo netop det, som det er spørsmaal om her, at vareta norske interesser, ikke bare økonomisk - allermindest økonomisk. Men det faktiske forhold, at der er saa mange norske borgere, som har sit levebrød paa Spitsbergen, det maa jo veie tungt for denne forsamling og for landets regjering. Det er egentlig det, som er spørsmålet nu her: Skal man vælge en saadan ordning, som der altsaa foreligger utkast til fra 1914, et utkast, som ikke er akseptert av nogen norsk myndighet? - det maa man lægge merke til; det er et foreløbig utkast. Det hadde været meningen at drøfte det videre paa en senere kongres, som bortfaldt paa grund av krigen. Det gjælder at faa den ordning avløst av en ordning, hvor norsk lov og norsk administration er gjældende. Jeg skal lægge til, at det utkast, som forelaa fra utenriksminister Christophersen i 1907, bygget paa det samme. Det utkast gik ut paa, at det skulde være norsk lovgivning og norsk administration. Men det vandt ikke bifald, navnlig fra svensk side. De blandet sig op i det forhold paa en maate, som var litet tiltalende, og de fik forstyrret det ved hjælp av Rusland og de andre lande. Det er vel litt av det gamle, som nu er oppe fra svensk side. Der tales om et kondominium. Det vil si det samme som en union. Jeg tænker, vi nordmænd har hat nok av unioner. I 500 aar har vi lidt under unionerne. Jeg kan ikke tænke mig muligheten av, at det kan vinde nogen større tilslutning hos det norske folk, efterat vi nu har nydt selvstændighetens sødme - om jeg saa maa kalde det - i disse faa aar fra 1905 - fattige 14 aar. At der da virkelig skulde være idéer oppe om unioner under andre forhold, kan jeg ikke tænke mig.

Der er spurt om, hvorvidt det er store værdier paa Spitsbergen. Repræsentanten fra Tromsø saa meget mørkt i saa maate. Han var meget pessimistisk i sine uttalelser. Jeg kan ikke dele hans syn. Jeg skal ikke si mere om det. Det vil kanskje føre for vidt at gaa i detaljer om forretningsforholdene paa Spitsbergen. Men efter det kjendskap, jeg har hat anledning til at faa i disse aar, kan jeg ikke se det saaledes, som han har set det. I mange henseender er forholdene paa Spitsbergen bedre end paa andre steder med lignende forretninger i utlandet. Kulbrytningen paa Spitsbergen foregaar visselig under bedre forhold end f.eks. i England, det er fremhævet før av en tidligere taler, og jeg skal ikke gjenta det. Det, som er det vanskelige paa Spitsbergen, det er dels den høie breddegrad med de derav følgende klimatiske forhold, dels transportforholdene. Hvad angaar de klimatiske forhold, saa siger de, som er kjendt der, som har overvintret paa Spitsbergen, at de slet ikke er ubehagelige. Det er en lav temperatur, men der er svært liten nedbør, det er tørt og ikke vindig. Forresten har man ved hjælp av den traadløse rapporter saa at si hver dag om temperaturforholdene paa Spitsbergen, saa enhver kan læse det i aviserne. Saa er det transportforholdene. Det er 3 à 4 maaneder der er spørsmål om. Jeg har litt kjendskap til transport av kul under saadanne omstændigheter. Der er flere norske redere, som har hat dampskibe gaaende i St. Lawrence farten, der er av lignende art som paa Spitsbergen. Det gjælder i løpet av faa maaneder at faa op et stort kvantum kul fra Nova Scotia og Sidney op til Montreal. Den transport er utviklet til en saadan fuldkommenhet nu - i en rekke av aar har allerede det fundet sted - at baatene lastes med en ekspedition paa 1 000 ton i timen. Baate paa 7 000 tons laster paa under en dag eller i løpet av en nat, og de losses likesaa hurtig. Disse baate losses i løpet av en 7 - 8 timer. Denne hurtige ekspedition gjør, at transporten baade blir billig, og at de kan effektueres i en meget stor utstrækning, med et stort kvantum i løpet av kort tid. Dér gjælder det 5 maaneder, paa Spitsbergen vil det kanskje gjælde 3. Jeg har ikke den mindste tvil om, at med de tilstrækkelige mekaniske hjelpemidler, som skal til, vil det være let eller ikke forbundet med nogen vanskelighet at eksportere fra Spitsbergen flere millioner tons om aaret. Og der er milliarder tons kul paa Spitsbergen, efter alt hvad der foreligger. Naturligvis er det uprøvet, og meget kommer an paa, hvorledes kulprisen i fremtiden vil stille sig. Det kan vi vel gaa ut fra, at saa billige kul, som vi hadde før krigen, blir det ikke efter denne dag. De arbeidslønninger, som eksisterte før krigen, kommer aldrig til at eksistere mere i verden - det kan vi vel altid gaa ut fra, saa varepriserne og saadant noget kan vi ikke gjøre regning paa gaar ned til det gamle nivaa. Heller ikke kul. Jeg kan derfor ikke se det paa samme maate som hr. Rye Holmboe. Men det faar nu være for, hvad det er. Jeg mener, at statsmyndighetene har nu til pligt at vareta de norske interesser, som er der, og de norske interesser, som er der, kan ikke varetages paa nogen bedre maate end derved, at Norge faar utvirket, at norsk lovgivning og norsk administration

blir raadende paa Spitsbergen. For øieblikket er der jo, som enhver vet, det rene anarki der. Det er aldeles merkværdig, at det kan gaa som det gaar; for der er intet politi og ingen lov saa at si raadende. Vi maatte jo, som det vil erindres - det er jo ikke saa svært længe siden - sende en norsk kanonbaat for at skaffe orden tilveie. Det er den eneste gang, som vi har været nødt til at gripe ind. Forresten har det gaat. Det viser jo, at i grunden er nordmændene - og det er de aller fleste deroppe - svært fredsomme og rimelig folk at ha med at gjøre. Jeg er ikke ganske sikker paa, at det vilde ha gaat saa bra, om det hadde været andre nationaliteter, som i saa stort antal hadde været tilstede under de forhold, hvorunder civiliserte nationer ellers lever.

Gausdal: Efter den indgaaende drøftelse, som saken nu har faat, og da den er oplyst fra forskjellige synspunkter, kunde der jo være grund til ikke at si saa meget mere; men jeg vil dog ha uttalt, at fra mit syn er det ialfald nødvendig, som statsministeren sa, at vi kommer ut av disse lovløse tilstande og ind i ordnede forhold deroppe. Det uttaler jeg specielt av hensyn til den talrike arbeiderklasse, som allerede er samlet deroppe, og som væsentlig er norsk. Der har været konflikter deroppe, som har utartet i den grad, som statsministeren oplyste, at man har maattet gripe ind herfra, og det er da klart, at arbeidernes interesser kræver, at der paa et saadant avsidesliggende sted som der, hvortil man saa at si i to tredjedele av aaret ikke kan naa frem hverken med panserbaater eller med andre ekspeditioner, ordnes lovlige tilstande paa selve stedet. Jeg er ogsaa enig i - og kan i saa maate slet ikke slutte mig til hr. Wollnick - at Norge her maa ligge nærmest; at Norge ogsaa har de største betingelser for at ordne disse forhold, det synes jeg er klart, og det tror jeg ikke, der behøves at reises debat om. Jeg vil ialfald ikke føle mig betrygget ved, at en utenlandsk magt skulde kommandere over de norske arbeidere deroppe; for det er jo væsentlig norske og vil vedbli at være norske paa grund av den beliggenhet, vi har til øerne.

Repræsentanten fra Tromsø by saa i økonomisk henseende saa forfærdelig mørkt paa forholdet; men der er jeg tilbøielig til at slutte mig til statsministeren. Jeg tror, repræsentantens slutning er et utslag av den almindelige forretningsaand, som har hersket blandt forretningsstanden i Nord-Norge. Den har slet ikke løst sin opgave, førend andre har kommet og vist den veien. Den kunde ikke naa med Nord-Norges fiskevarer længer end til Kristiansund, Aalesund og Bergen, til at begynde med. Den maatte vente i aartier, til landsdelen saa at si var utsultet, førend den fandt vei til utlandet med landsdelens produkter! Den lot de heldige tider gaa forbi sig, da man ogsaa skulde tat utførselen av fiskeprodukter til Rusland, og overløt det til de russiske pomorer at komme ind i landet og føre fisken ut av landet. Saaledes har den latt alle chancer løpe fra sig. Den bare saa paa, hvad den i dagens øieblik kunde opnaa, uten at ha syn for fremtiden. Der er ikke tvil om, at hadde forretningsstanden i den rette tid grepet ind i forholdet med hensyn til utførselen

til Rusland, saa hadde den eksport været paa norske hænder. At dette samme syn nu gjør sig gjældende likeoverfor dette nye spørsmåal, som slet ikke er noget nyt spørsmåal, det er ikke noget at undre sig over. Det har været kjendt i over 20 aar snart i 30 aar, at der har været kul paa Spitsbergen, og de, som har kjendt til det, har været forretningsmænd der nord, som har hat sine ekspeditioner deroppe. Men har de gjort noget? Hvis man har talt til dem om, at det kunde kanske bli en støtte for Norge at komme i besiddelse av dette, saa har de sagt, at kullene der er ikke brukbare. Man har ikke orket saa meget som at undersøke det engang! Og de, som først begyndte deroppe paa saadan vis, at de bragte spørsmålet i aktualitet, var amerikanerne. Jeg stod i nær forbindelse med amerikanerne, da de drev det første aar deroppe; det er dem, som har aapnet den kuldrift, som nu det store norske kompani driver. Jeg har set regnskaperne og forskjellige ting, som har stor interesse for forstaaelsen av det økonomiske ved at drive kul. Det viste sig derav, at en arbeider oppe paa Spitsbergen ikke driver ut mere kul pr. arbeidsdag av samme længde som en engelsk arbeider har i en engelsk kulgrube, end fjerdeparten eller femteparten, efter de dagopgaver og kulopgaver, som var git dengang. Saaledes var forholdet paa trods av, at baade de sagkyndige og arbeiderne selv, som har arbeidet i gruberne - ikke bare i kulgruber, men ogsaa i andre gruber andetsteds, og som har været deroppe - og som jeg samtalte med, har sagt, at de mest ideelle arbeidsforhold som kan eksistere i gruber, er i kulgruberne paa Spitsbergen. Det er ca. 4 graders kulde baade sommer og vinter i kulgruberne. Det gjør, at vandet er frossent saa gruberne er tørre. Man kan ligge hele arbeidstiden paa siden og hakke ut kullene og være like tør, naar man kommer ut, uten at der behøves hverken pumpning eller nogen anden foranstaltning. Men naar resultatet var saa daarlig, sa den amerikanske chef, saa laa det deri, at de ikke kunde opdrive dugelige arbeidere. De hadde med sig nogen faa arbeidere fra England, som var vant til og kjendt med slikt arbeide. Forresten samlet de op endel mere og mindre bra skikkede individer langs kysten oover. Jeg maatte trække lidt paa smilebaandet, da jeg hørte hr. Rye Holmboe fra Tromsø uttale, at det suget arbeidskraften fra Nordnorge, saa det blev vanskelig med arbeidskraft der. Han burde samtidig ha sagt, at Tromsø by sparte sig for endel fattigutgifter derved at gruberne paa Spitsbergen trækker bort endel folk, som ellers maatte underholdes av fattigvæsenet. Det var saa daarlige arbeidsfolk man fik deroppe fra begyndelsen av; selv om endel av dem kunde være dygtige arbeidere, var de i hvert fald ikke vant til kularbeide, og det var det som gjorde, at resultatet i begyndelsen - og vistnok ogsaa fremdeles - er saa daarlig, og at driften ikke har været saa lønsom som den kunde ha været.

Hvad transportforholdene angaar, synes jeg at statsministeren gav den rette betegnelse av dem. Jeg tror ogsaa, at transportspørsmålet vil kunne løses, naar man faar længere tids erfaring og finder de rette metoder. Det kan ikke være tvilsomt. Som hr. Buen sa er det klart, at enten det er Norge som har ledelsen paa Spitsbergen, eller det er et andet

land, saa sandt det vedblir at være nogen drift der oppe, saa vil arbeiderne fra Nordnorge paa trods baade av hr. Rye Holmboe og hr. Wollnick fortsætte med at reise ditop. Hvis det lønner sig at reise, saa reiser de. Det vil ikke ha nogen indflytelse paa utvandringen til Spitsbergen, om det er Norge eller det er et andet land, som raar deroppe. Men vi har i alle fald den fordel, hvis det er Norge som skal holde orden deroppe, at da staar norske arbeidere under norsk myndighet, og det burde jo ogsaa ha noget at si for os.

Jeg har hat den opfatning, at dette spørsmaal er av en saa stor betydning, at hvis Stortinget skulde gaa til en definitiv avgjørelse av saken og ta ansvaret for den, saa burde den ha været forelagt Stortinget paa en ganske anden maate. Deri er jeg enig. Men efter de uttalelser som kom fra statsministeren om, at saken skal ordnes uten at Stortinget fatter nogen egentlig beslutning, har jeg ikke saa meget at indvende mot den maate, hvorpaa saken er forelagt os her. Den er forelagt paa den maate som vi maatte vente os. Men dog vil jeg henstille baade til regjeringen og til utenrikskomiteen, at naar det er saa viktige saker, saker av saa stor betydning som denne, saa kunde det være gavnlig om man paa forhaand trykte de dokumenter, som nu utenrikskomiteens medlemmer har faat et avtryk av, og utdelte dem ogsaa til de øvrige Stortingets medlemmer. Man faar ha den tiltro til Stortingets medlemmer, at naar de faar dokumenter som skal være hemmelige, saa vil de ogsaa behandle dem som hemmelige. Der ligger i den maate, hvorpaa denne sak har været behandlet, en mistro til denne forsamling, og det maa ikke ske overfor Stortinget. Hvis sakens dokumenter hadde været trykt og omdelt til Stortingets medlemmer, hadde man paa forhaand kunnet drøfte den; den vilde ha ligget klarere for os, end den gjør idag, og man vilde ha sparet adskillig av den tid, som nu er medgaat til denne debat. Jeg vil haabe, at der for eftertiden, naar saa store og viktige saker skal behandles her i salen, vil bli tilstillet Stortingets medlemmer maskinskrevet avskrift av alle dokumenter paa forhaand. Det er ikke mere end et rimelig krav. Saa stor ret maa vi ha til at kjende vort lands utenrikspolitikk. Forøvrig er jeg enig med dem som har sagt, at alt som angaar vort lands utenrikspolitikk - og det gjælder ogsaa denne sak - saavidt mulig bør komme frem for offentligheten. Det er ikke til gagn for os, at vi fortsætter med disse hemmelige forhandlinger og utredninger for lukkede dører. Jeg gaar selvsagt ut fra, at naar regjeringen tar sin avgjørelse i denne sak, vil den ikke under nogensomhelst omstændighet ta en beslutning, som kan bringe landet op i vanskeligheter. Vort forhold til fremmede magter, enten det er paa den ene eller den anden side, maa ikke lide ved den beslutning som fattes i denne sak.

Andersen Grimsø: Jeg har i utenrikskomiteen git min tilslutning til at der blev aapnet forhandlinger angaaende Spitsbergen paa det grundlag, som er nævnt av utenriksministeren. Jeg har gjort det med fuld bevidsthet om, at det at faa denne sak løst paa en for landet heldig maate vilde være av meget stor betydning. Jeg beklager, at man ikke

allerede da saken var oppe i 1907 kunde komme til en saadan løsning, som kunde være tilfredsstillende for vort land. Det kan nok være mulig, at det er dem, som stiller sig likegyldig til at der sker nogen forandring i det nuværende forhold, men det er i hvert fald min opfatning, at den største del av almenheten nu er stærkt interesseret i, at man faar ordnede forhold paa Spitsbergen. Hr. Rye Holmboe uttalte, at han erkjendte, at Spitsbergen var av interesse for vort land, skjønt jeg maa si, at hans øvrige uttalelser ikke gik i den retning - ialfald stillet han sig overordentlig kjølig likeoverfor den foreliggende sak. Han sa at han forutsatte, at ingen anden skulde faa herredømme over dette land. Det laa i hans uttalelser, at vort land hadde interesse av Spitsbergen, og han forutsatte altsaa at ingen anden skulde faa herredømme der. Men jeg vil spørre: Har man nogen sikkerhet for, at ikke nogen anden, fremmed magt tar landet i besiddelse, hvis man ikke nu faar det avgjort paa den maate, som efter min mening vil være til den største nytte for vort land, at vort land faar eiendomsret til Spitsbergen - eller ialfald overhøihetsret? Har man nogen garanti for, at det ikke kan ordne sig saaledes, at vore folk, vore fiskere, vore fangstmænd, de, som er sysselsat baade paa land og sjø, en vakker dag kan bli hæmmet og indskrænket i utøvelsen av sin virksomhet? Det vilde ikke være til held for vort folk. Der har lydt her idag mange advarende røster mot, at man her skulde indlate sig videre med denne sak. Det minder mig om de forhandlinger, som blev ført her i Stortinget om en anden sak ogsaa for lukkede dører; det var dengang det gjaldt at faa væk nogen servituter, som et andet land hadde overfor os i Nord-Norge. Forholdet var nemlig dette, at efter en traktat av 1838 hadde russiske fiskere ret til at ta ophold i 6 fiskevær i Finmarken. Vi hørte den samme laat dengang. Den ene stod op efter den anden og advaret ogsaa, at man maatte være yderst forsiktig her. De stemte sogar mot, at man skulde faa en anden ordning istand. Vistnok er det saa, at vi er en liten nation, men man bør ikke gjøre den mindre end man er. At vi fik den sak igjennem dengang har været av stor betydning for vort land, idet man fik bort det stridsspørsmål, som var mellem en stor nabo og os. Det var repræsentanter fra det nordligste Norge, som optraadte og advarte mot, at man skulde gaa til det skridt - de sa, at man maatte ikke stille sig saaledes, at en stor, mægtig nabo kunde ville hævne sig. Stortinget lyttet ikke til disse advarende røster, og jeg mener, at det, som er passeret siden viste, at det var heldig det, som dengang blev gjort. Jeg har det haab, at naar vor regjering nu gaar til forhandling angaaende denne sak, saa maa de ogsaa nu faa en løsning, som er heldig for vort land. Det er mit ønske, og det er mit haab. Jeg vil gjøre statsministerens ord til mine, idet han sa i sit foredrag, at Norge har til pligt at faa utvirket, at der blir ordnede forhold oppe paa Spitsbergen. Jeg vil paa det aller bedste anbefale, at man maa søke at finde en løsning, som kan være i overensstemmelse med vort lands interesse. Jeg tør si, at ialfald i Nord-Norge er der stor stemning for, at man nu faar denne sak iorden.

Præsidenten: Dei neste talarane hev 10 minuttar.

Foshaug: Jeg skal være ganske kort. Jeg hadde ikke anledning til at delta i det sidste møte, som utenrikskomiteen hadde om denne sak, saa jeg har av den grund ganske naturlig ikke tat noget standpunkt, men jeg har nu hørt paa debatten idag, og har hørt ogsaa de utenrikspolitiske taler, som her er holdt. Jeg kan kun komme med et menigmandsskjøn paa disse spørsmaal, og da fortøner det sig saa for mig, at det er ikke av saa liten interesse for Norge, om vi kunde faa herredømme over Spitsbergen. Vi har saa mange interesser, som knytter sig til Spitsbergen, at jeg synes, det vilde være ganske naturlig, om en saadan ordning som nævnt kunde finde sted. Jeg kan heller ikke forstaa de indvendinger, som har været reist her paa det grundlag, at der skulde være vanskeligheter med hensyn til Sveriges stilling. Jeg har læst igjennem disse dokumenter, som vi fik fra utenriksdepartementets chef angaaende saken, og jeg vil si, at naar jeg ser paa den stilling, som Sverige har indtat helt fra begyndelsen av, saa er der mange ting, som ikke tiltaler mig. Jeg mener, at det hadde været rigtigere, om Sverige hadde indtat en anden holdning overfor de norske forhandlere her allerede fra begyndelsen av. Men naar nu den norske regjering indbyr til en konferance eller forhandling paa grundlag av den forutsætning, at Spitsbergens henlæggelse til Norge maa ske med alle interesserte magters godvillige samtykke, saa kan jeg ikke skjønne, at Sverige egentlig skal ha nogen ting at beklage sig over. Det blir da fredskonferancen som kommer til at avgjøre spørsmålet.

Saa har det været nævnt, at det skulde være Ingenmandsland. Det er jo det det har været før, og hvad det forhold har medført har vi set i de aar, som er gaat, og det kunde hände, hvis det ikke nu blir en stabil ordning, at en eller anden magt kommer til at faa herredømme der og kommer til at ordne forholdene der; en magt som kanskje ikke vi hadde saa synderlig til overs for skulde ha ledelsen av forholdene der oppe. Derfor mener jeg at det vilde være rigtig at regjeringen her søker at gjøre sin indflydelse gjældende, ikke fordi jeg tror det kan være av saa stor økonomisk interesse i fremtiden - det er det forøvrig ingen av os som vet - men fordi der er mange interesser allerede nu som gjør at det vil være mest naturlig efter min opfatning at disse øer blev tillagt Norge.

Utenriksminister Ihlen: Jeg tror at præsident Andersen Grimsø pekte paa en meget viktig ting, da han pekte paa det som var sagt av en tidligere taler, nemlig at om vi ikke gjorde noget for Spitsbergen, fik vi ialfald gaa ut fra at det blev omtrent som det var, at man kunde drive sit kul og fiske og jage deroppe. Det var ialfald indholdet, av hvad den tidligere taler hadde sagt. Det er netop det jeg mener er rigtig at peke paa, fordi det er et meget tvilsomt spørsmaal. Nu har vi kanskje en sjangse til at faa en god administration indført paa Spitsbergen. Det er ialfald vor mening, at la minister Wedel Jarlsberg som sitter i konferansen si noget lignende som det som er sagt i den beslutning som er vedtat i

utenrikskomiteen. Paa hvilken maate vi faar det, paa hvilke betingelser, vet vi ikke, det vil tiden vise. Jeg mener at her er en mulighet, en sjangse til at faa en god administration, faa Spitsbergen lagt under norsk administration. Hvis vi ikke vil gjøre noget, hvis vi forholder os passive, er det ikke utelukket at en anden nation kan komme til at faa administrationen der oppe, og det er det de som driver paa Spitsbergen - jeg har selv talt med disse i det store norske kompani - det er det de er ængstelige for, de er ængstelige for at faa en anden administration, og det maa vi indrømme vilde være høist kjedelig for os, om det blev et andet lands administration som kom der op.

Det blev av herr Wollnick først beklaget at utenriksministeren ødela det gode forhold i Norden. Jeg vil peke paa det jeg har læst op før idag og det jeg har sagt til den svenske utenriksminister for hvem jeg uttrykkelig har fremhævet at forutsætningen skulde være at de andre lande godvillig skulde gaa med paa saken. Jeg har netop sagt det for at bevare det gode forhold i Norden, og jeg kan opplyse den ærede repræsentant at jeg arbeider fremdeles sammen med den svenske utenriksminister om dette forhold og jeg haaper der ikke skal bli nogen vanskelighet.

Saa blev det av herr Bernh. Hanssen sagt at det er umulig dette med international voldgift. Jeg tror der er en misforstaaelse tilstede her, for det jeg har sagt med hensyn til international voldgift, det er international voldgift ved de besiddelser vi nu har faat paa Spitsbergen, og jeg skjønner ikke nogen anden maate at løse de spørsmål paa. De maa bli løst og der maa bli rent bord der hvis Norge skal overta administrationen, og rent bord kan vi ikke faa uten international voldgift i en eller anden form. Der er saa mange indviklede spørsmål, de som har befattet sig det minste med det, vet jo hvor mange interesser der er. Der er punkter som beslaglægges av 4-5 forskjellige selskaper og tildels selskaper som tilhører forskjellige nationaliteter. Det maa ordnes ved international fremgangsmaate, hvorledes det end skal bli.

Jeg hadde flere ting som jeg vilde sagt, men tiden er kort. Jeg vil dog si, at naar det er tale om at man skal føre de aapne døres politik her, mener jeg at det vilde være meget heldig for utenriksdepartementet om vi ret ofte kunde gjøre det. Men jeg vil si, at naar jeg som her idag legger frem telegrammer fra forskjellige ministre, vil enhver forstaa at de telegrammer er sendt fortrolig og indeholder ting som ikke kan offentliggjøres, og skal vore ministre ha den tanke at vi ret som det er lar trykke det som de har ment at sende som fortrolige meddelelser, vil resultatet bli at de ikke tør sende os fortrolige meddelelser. Det maa jeg forbeholde mig at telegrammer i mange tilfælder ikke kan fremlægges for offentligheten. At man kan fremlægge dem i et hemmelig stortingsmøte er noget andet. Men en række av disse telegrammer kan ikke fremlægges for offentligheten. Men jeg har ikke noget mot den aapne dørs politik, saa vidt det lar sig gjøre paa nogen maate.

Tønder: Statsministeren fremhævet sterkt at det kun var en meddelelse som Stortinget her fik fra regjeringen gjennom utenriksministeren. Stortinget var slet ikke bedt om at uttale sig i saken, og det var ikke meningen at man skulde foreta votering. Nuvel, men da kan jo regjeringen naar den optrær som Norges representant i Paris, i London, i Washington og forøvrig, heller ikke paaberope sig Stortinget. Jeg trodde forresten at det hadde været tryggere og sikrere, og at det hadde git regjeringen mer autoritet, om den kunde ha paaberopt sig Stortingets uttalelse, naar den fremkom med sine forslag og krav til de forskjellige regjeringer omkring i verden. Men som nu saken ligger an, maa jeg i likhet med en anden representant være med paa at toe Stortingets hænder, da har Stortinget ikke noget medansvar for den sak det her gjælder. Skulde Stortinget hat ansvar, maatte det faat anden tid til at sætte sig ind i saken, bedre anledning til at studere dokumenterne end det har faat nu. Det smaker forresten ikke dette, at der blir git os disse meddelelser paa den maate, som regjeringen eller utenriksministeren finder for godt. Nu som tidligere gives disse meddelelser os saaledes, at der gives os at vite, hvad utenriksministeren vil la os faa vite og saa holdes resten hemmelig. Det var intet iveien for at la Stortingets medlemmer faa disse dokumenter som hemmelige dokumenter og saa la saken forresten behandles for aapne døre. Nu har regjeringen utenrikskomiteen paa sin side og har støtte i utenrikskomiteen; men skal dette med utenrikskomiteen føre derhen, at Stortinget gjøres mere og mere umyndig, da blir utenrikskomiteen en fare, - den blir en uting. Jeg skal ikke indlate mig paa sakens realitet. Hvordan jeg vilde ha stillet mig om jeg hadde hat anledning til at studere sakens dokumenter - hvad jeg ikke har hat - kan jeg ikke godt uttale mig om. Det blev sagt av hr. Gausdal om de arbeidere, som arbeider paa Spitsbergen og overvintrer der, noget, som jeg maa ta avstand fra. Spitsbergen-arbeiderne fra den kant av Tromsø amt, hvor jeg bor - og det er mange der som har s kt arbeide paa Spitsbergen - er intelligente, selvhjulpne og dygtige arbeidere.

Præsidenten: Debatten um denne saki er no slutt. Det som fyreligg er daa, um det som er dryft skal offentliggj rast eller ikkje. Præsidenten hev fenge det inntrykk, at so ikkje kann skje. Der hev falle ordingar fraa dei ymse talarar, som gjer at det etter mi meining er uraad aa offentliggj ra raadleggjingane. Præsidenten hev daa tenkt aa gj ra det framlegg, at ikkje noko av desse raadleggjingane vert aa offentliggj ra. Eg skal høyra, um nokon krev ordet um det?

Castberg: Som en av dem, der nævnte spørsmaalet om møte for aapne døre vil jeg si, at jeg efter omst ndighetene finder at maatte stemme for præsidentens forslag, av den grund at denne debat begyndte for lukkede døre med referat av en konferance fra utenriksministerens side - en konferance, som jeg mener ikke var skikket til offentliggj relse - og som har uvægerlig ført til, at debatten er præget derav. Da det fra flere taleres side er blit paaberopt og refereret av de

hemmelige dokumenter i en utstrækning, finder ogsaa jeg det betænkelig at fravige det som var forutsætningen ved møtets begyndelse, da det blev besluttet, at møtet skulde holdes for lukkede døre. Men jeg vil henstille, om det ikke i tilfælde som dette fremtidig - hvis utenriksministeren gjør gjældende, at de oplysninger, han agter at gi, er av den art, at de ikke kan gives for aapne døre - efterat de oplysninger er git, kan bli spørsmal om at fortsatte møtet - altsaa debatten fra Stortingets side - for aapne døre. Det er noget som selvfølgelig ikke kan avgjøres nu, men jeg vil henstille det vil overveielse fremtidig.

Wollnick: Jeg er enig med hr. Castberg i, som jeg ogsaa nævnte i min tale, at den redegjørelse, som utenriksministeren kom med, ikke kan eller bør offentliggjøres. Jeg kan ogsaa være enig i, at man bør ikke offentliggjøre de referater, som de forskjellige talere er kommet med under sin behandling av saken. Men jeg mener, at det kunde ikke være noget iveien for, naar man strøk det, at resten av debatten blev offentliggjort. Man kunde jo overlate til utenriksministeren selv at stryke, hvad han fandt at der burde strykes, - ikke av talernes uttalelse, men av talernes citater av hans foredrag. Forøvrig vil jeg med hensyn til den fremtidige fremgangsmaate gi min tilslutning til de ord, som faldt fra hr. Castberg. Jeg mener ogsaa, at man maatte kunne gaa frem paa den maate, naar man har faat de hemmelige oplysninger, at saa debatten ialfald førtes for aapne døre.

Præsidenten: Presidenten gjer altso framlegg um, at inkje av dette vert aa offentliggjera.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes mot 2 stemmer.

Protokollen blev derefter oplæst.

Præsidenten: Krev nokon ordet um protokollasjonen?

Statsminister Gunnar Knudsen: Jeg synes ikke det er rigtig heldig, at denne utenriksministerens samtale med den svenske minister føres til protokols; jeg synes ikke, det er riktig heldig, at det kommer i Stortingets protokol; for da blir det jo formelig som en beslutning av Stortinget, at denne ordning skal være avhengig av de interesserte magters godvillige tilslutning. Og det er et meget vanskelig spørsmal, ikke bare likeoverfor Sverige; vi har ogsaa Tyskland og Rusland. Det kan bringe os op i adskillige vanskeligheter; jeg anser det derfor for uheldig, at dette er kommet ind i protokollen; for det kan ha utseende av, at det er en beslutning av Stortinget; det er ikke til at komme forbi.

Præsidenten: Det er altso det passus, som Utanriksministeren hev nemnt.

Halvorsen: Jeg forstod protokollen saadan, at det bare var et referat av, hvad Utenriksministeren hadde fremholdt. Og det er rigtig nok; Utenriksministeren har fremholdt det gjentagende og sidste gang saa sterkt, at han sa, at han uttrykkelig hadde tat disse ord med for at bevare det gode forhold i Norden. Saa det er ganske korrekt som referat av, hvad Utenriksministeren har fremholdt.

Statsminister Gunnar Knudsen: Ja, hvis man gaar ut fra, at det ikke derved skal forståes som saa at si en beslutning av Stortinget, saa har jeg ikke noget videre at bemerke.

Halvorsen: Herr Statsministeren har jo netop selv fremholdt, at nogen beslutning fra Stortingets side foreligger ikke og vil ikke bli krævet.

Castberg: Jeg vil bare tilføie, at det er noget samtlige tilstedeværende vil ha lagt merke til, at der fra en række taleres side har været lagt en væsentlig vegt paa dette, som Utenriksministeren har uttalt paa den maate, bl.a. til den svenske minister.

Buen: Jeg vil ogsaa faa lov til at understreke det, og hvis man i nogen merkbar grad skal fravike det grundlag for en overenskomst i dette spørsmål, saa er jeg bange for, at vi kunde komme ind i nye eventyr.

Statsminister Gunnar Knudsen: Det skulde være ganske overflødig at understreke at vistnok ingen i denne forsamling og ialfald ingen i Regjeringen ønsker at sætte paa spil det gode forhold, som vi forøvrig staar i ikke alene til vore naboer, men ogsaa til hele den civiliserte verden. Det er slet ikke meningen, og det maa ikke underlægges mine ord. Men der kan vise sig praktiske vanskeligheter, mener jeg, som gjør, at man ikke kan erhverve alle interesserte magters godvillige samtykke. Nuvel, efter de uttalelser, som er kommet, lægger jeg ikke større vegt paa det. Jeg trodde, at det kanske vilde være heldigst, at det kunde tilføies, at nogen votering blev der ikke krævet og ikke avgit i saken.

Præsidenten: Ved det, at det ikkje er nemnt noko um votering, gjeng det fram av seg sjølv, at dette er berre eit referat: "Utenriksministeren fremholdt det ønskelige i, at Norge fik herredømme over Spitsbergen under forutsætning av, at det kunde ske under de og de vilkaar." Det er eit referat av det, som her hev gjenge fyre seg, so vidt eg skynar.

Castberg: Hvis det er et ønske - jeg forstod hr. statsministeren saa - at det blir uttrykkelig præcisert i protokollen, at Stortinget ikke har foretat nogen votering, saa er der vel ikke noget til hinder for, at det sker. Det kan hände, at det ogsaa stemmer med opfatningen hos flere medlemmer av Stortinget, at det blir præcisert.

Tønder: Jeg tror, det er riktig, at det kommer ind i protokollen, slik som statsministeren har villet ha det. Som medlem av Stortinget vil jeg ogsaa uttale det ønske.

Præsidenten: Statsministeren si meining er soleis ...

Statsminister Gunnar Knudsen: - at det uttrykkelig uttales, at nogen votering av Stortinget blev ikke krævet fra regjeringens side og fandt heller ikke sted.

Hambro: Man kunde jo f.eks. si: Nogen "uttalelse" av Stortinget blev ikke krævet og blev heller ikke git.

Præsidenten: Det er no lagt til det, som vart upplese: "Nogen uttalelse av Stortinget blev ikke krævet og heller ikke avgit."

Med det, som no er referera, gjeng presidenten daa ut ifraa, at protokollen er godkjend.

Utanriksministeren hev bede um aa faa ordet til ei ording i eit anna høve, innan møtet vert sluta.

Utenriksminister Ihlen: Naar vi nu gaar til konferancen nede i Paris ikke alene med dette spørsmal, som er talt om her idag, men ogsaa med andre spørsmal - vi har jo ogsaa forskjellige andre ting, som vi ogsaa maa ga til denne konference med - saa er det et spørsmal, som ogsaa reiser sig, og det er, hvorledes vort forhold er til de forskjellige magter, og da jeg her har et par opplysninger, som jeg tror kunde være av interesse for Stortinget, vil jeg faa lov til at læse dem op. Stortingets medlemmer vil formentlig ha merket av de telegrammer, som jeg læste op fra Wedel, at det overalt i Paris er sagt ham, at Norge skal behandles som nummer 1 og bedst mulig, og i det hele tat har man været mest mulig velvillige og er det fremdeles likeoverfor Wedel. Jeg vil nævne her, at da minister Schmedeman i høst kom hjem fra reise i Amerika, sa han mundtlig, "at han hadde i oppdrag at overbringe en hilsen til mig fra utenriksminister Lansing, og minister Schmedeman fortalte at mr. Lansing overfor ham hadde git uttryk for den amerikanske regjeringens store tilfredshet med den norske regjeringens holdning under krigen. Minister Schmedeman tilføiet, at man før krigen ikke i Amerika hadde visst forskjell paa Norge, Sverige og Danmark; men nu under krigen hadde man lært at forstaa den forskjell. Sluttelig uttalte Schmedeman, at Lansing hadde sagt, at han snarest mulig vilde sende mig en personlig skrivelse."

Saa fik jeg et brev fra minister Bryn, datert Washington 2den december 1918, hvor han siger følgende:

"Angaaende den maate, paa hvilken Norges optræden under krigen anskues herover, kan jeg meddele følgende: I begyndelsen av forrige sommer uttalte den fungerende utenriksminister, mr. Polk, til mig i strengeste fortrolighet, at præsident Wilson var av den mening, at Norge ved sine bestræbelser for en korrekt optræden indtok en særstilling blandt de neutrale og derfor fortjente al hensynsfuldhet ved gjennomførelsen av eksportkontrollen. Ved en senere anledning

(ved præsntationen av militær- og marineattachéerne) uttalte præsident Wilson direkte til mig, at Norges stilling her i landet var meget god. Magnus Svenson fra Madison, Wisconsin, som er food administrator for sin stat, var for etpar uker siden her i byen til et møte av food administrators for samtlige unionsstater. Formanden i møtet var U.S. Food Administrator mr. Hoover. Efter møtets avslutning hadde jeg en samtale med hr. Svenson, som meddelte mig, at mr. Hoover hadde uttalt til ham den største anerkjendelse av Norges optræden under krigen. Den 11. november, altsaa den samme dag, som vaabenstilstanden blev undertegnet, var der om aftenen en mottagelse hos den italienske ambassadør i anledning av kongen av Italiens fødselsdag. Her kom jeg i samtale med mr. White fra War Trade Board. Jeg uttrykte til ham min bedrøvelse over, at jeg ikke kunde ha de samme følelser av seiersglæde som de andre tilstedeværende. Hertil bemerkede han, at det skulde jeg ikke si. Jeg og han var i samme stilling, sa han. Vi hadde begge ydet vore tjenester, kun hadde vi ikke hat uniformen paa. Norge hadde ydet store tjenester, sa han, likesaa store tjenester, som om det hadde været blandt de krigførende. Kritik av Norges optræden har jeg kun hørt av senator Knute Nelson. Jeg skulde dog tro, at han har uttalt sig mere av brændende iver for at bringe Norge til at vandre paa de rette veie, end av lyst til kländer. Siden undertegningen av vaabenstilstanden har jeg ikke talt med ham. Alt i alt er Norges stilling i det almindelige omdømme herover utvilsomt meget god; dog kan vi naturligvis ikke gjøre krav paa at omfattes med den samme hengivenhet som de nationer, der har kjæmpet ved Amerikas side. Jeg forblir, hr. utenriksminister" o.s.v.

"Den 6. februar 1919" - altsaa nu for 1 maaned siden - "var den britiske minister Findlay her hos mig i utenriksdepartementet og fortalte adskillig fra det ophold i England, han nylig hadde vendt tilbake fra. Han sa bl.a., at det hadde været ham en glæde at se, hvor godt anskrevet Norge var overalt i England. Hvor kan kom, traf han bare sympati for Norge. I de forskjellige kontorer i Foreign Office hadde man bare talt med agtelse og sympati om Norge, og da han hadde hat den ære at spise lunch hos kong Georg, hadde denne git uttryk for de mest velvillige følelser likeoverfor Norge. Det hadde ogsaa vist sig, at kong Georg sat inde med godt kjendskap til norske forhold."

Saa har jeg tilslut et telegram av litt mere personlig indhold. Der er i et brev fra minister Nansen sagt, at han hadde underhandlet med en herre, som hadde sagt, at han ikke hadde tillid til den norske utenriksminister. Den norske utenriksminister var nemlig pro german - tyskvenlig. Dette, at si om en utenriksminister, at han er tyskvenlig, er jo en noksaa stor krænkelse. En utenriksminister for en neutral stat har ikke lov til at være hverken det ene eller det andet; det er hans pligt at være neutral. Jeg vet ved mig selv, at jeg har bestræbt mig mest mulig for at være det. Jeg sa da til minister Schmedeman, den amerikanske minister her i byen, at jeg syntes, dette her var en krænkelse for mig, at en mand, som hadde underhandlet med Nansen, kunde si det om mig, at jeg

i min stilling som utenriksminister var unneutral "pro german". Dette har minister Schmedeman underrettet sin regjering om, og i den anledning fik jeg fra minister Bryn følgende telegram av 22de februar: "Jeg har underhaanden erfart, at fungerende utenriksminister idag har sendt amerikanske minister, Kristiania, telegram med instruks om mundtlig at si Dem, at Amerikas Forenede Staters regjering er forbauset over Deres mundtlige meddelelse til amerikansk minister; ti Amerikas Forenede Staters regjering kan ikke være ansvarlig for enhver ytring, som fremsættes privat og uofficielt av en amerikansk borger. Amerikansk minister instrueres henstille til Dem la saken behandle underhaanden og bortse fra Deres henvendelse til amerikansk minister. Hvis De samtykker heri, er amerikansk minister bemyndighet til frit at gi uttrykk for Amerikas Forenede Staters regjeringens mening, som er den, at Amerikas Forenede Staters regjering dypt beklager det, hvis der av amerikansk borger skulde være uttalt noget, som er krænkende for Dem. Endvidere er amerikansk minister bemyndiget gi uttrykk for Amerikas Forenede Staters regjeringens venskabelige følelse overfor norske folk og norsk regjering, deri indbefattet utenriksministerens fremragende person." Saa tilføier minister Bryn: "Foranstaaende er kun en avbleket gjengivelse efter hukommelsen av den sterke og ubetingede anerkjendelse av Dem og regjeringen, som den fungerende utenriksministers instruksjoner gir uttrykk for. Jeg diskuterte igaar sak uofficielt, men indgaaende, med den fungerende utenriksminister, og det er min bestemte opfatning, at vi ikke kan kræve formelt, at Amerikas Forenede Staters regjering skal gi opreisning for uttalelser, hvori regjeringen ingen andel har."

Præsidenten erklærte derpaa møtet for lukkede døre hævet.

Præsidenten: Præsidenten vil gjera framlegg um, at sakene paa karti vert fyrehavde i møte i ettermiddag kl. 5 1/2. Fyrst vil daa verta uppteke til fyrehaving den interpellasjon, som er innlevera. Statsraaden hev sagt seg viljug til aa svara paa han - og so tek me sakene paa kartet, som dei stend.

Votering:

Præsidentens forslag bifaldtes enstemmig.

Møtet hævet kl. 14.00.